

Inyila Isa

Annabi Matiyu naxan sebexi

Masenyi nde yi Kitaabui xa

fe ra

Kitaabui naxan xili «Inyila Isa,» a doxo naani na a ra. Namijonme naani nan taruxuie sebe Ala Xaxili Seniyenxi saabui ra naxee lanxi Inyila Isa nan ma. E xili ne Matiyu, Maraki, Luki, nun Yaya.

Isa keli xanbi dunija, Annabi Matiyu naxa yi Kitaabui sebe, a xa Isa xa dunijeigiri birin masen alako mixie xa a kolon, a Isa findixi Ala xa Mixi Sugandixi nan na. A a sebe Gireki xui ne, kono muxu bara a madangi Soso xui alako Sosoe fan xa no a fahaamude.

Isa xa kaabanako gbegbe sebexi yi Kitaabui kui alako mixie xa a senbe kolon, Ala senbe naxan fixi a ma. A furemae rayalan ne, a pinne ragbilen mixie foxo ra. Annabi Matiyu bara wa mixie xa Isa xa kawandie fan kolon. Isa to mixie xaran Ala xa masenyi ra, e naxa a kolon, a a nondi yati yati nan masenma. A donxoe ra, yi Kitaabui Isa faxa ki nan dentege sama nun a keli ki faxe ma.

Na birin noma fahaamui fide won ma, won xa a kolon nde na Isa ra. Won lonni naxan sotoma yi Kitaabui kui, a noma won malide won ma dunijeigiri kui, a man noma won malide aligiama. Ala xa a lu won xaxili ma. Amina.

Inyila Isa

Annabi Matiyu naxan sɛbɛxi

Isa benbae
(Luki 3:23-38)

¹ Isa, Ala xa Mixi Sugandixi naxan fatan Dawuda nun Iburahima bɔnsɔɛ ra, a benbae xilie nan yi ki:

² Iburahima naxa Isiyaga sɔɔ.

Isiyaga naxa Yaxuba sɔɔ.

Yaxuba naxa Yuda nun a taarae nun a xunyae sɔɔ.

³ Yuda naxa Peresi nun Sera sɔɔ, Tamari xa die.

Peresi naxa Xesiron sɔɔ.

Xesiron naxa Arami sɔɔ.

⁴ Arami naxa Aminadabo sɔɔ.

Aminadabo naxa Naxason sɔɔ.

Naxason naxa Salimon sɔɔ.

⁵ Salimon naxa Boosu sɔɔ, Raxabi xa di.

Boosu naxa Obedo sɔɔ, Ruti xa di.

⁶ Obedo naxa Yisayi sɔɔ.

Yisayi naxa Dawuda sɔɔ.

Mangɛ Dawuda naxa Sulemani sɔɔ

Uriya xa gine saabui ra.

⁷ Sulemani naxa Robowami sɔɔ.

Robowami naxa Abiya sɔɔ.

Abiya naxa Asa sɔɔ.

⁸ Asa naxa Yehosafati sɔɔ.

Yehosafati naxa Yehorami sɔɔ.

Yehorami naxa Yusiya sɔɔ.

⁹ Yusiya naxa Yotami sɔɔ.

Yotami naxa Axasi sɔɔ.

Axasi naxa Xesekiya sɔɔ.

¹⁰ Xesekiya naxa Manasi sɔɔ.

Manasi naxa Amon sɔɔ.

Amon naxa Yosiya soto.

¹¹ Yosiya naxa Yekoniya nun a xunyaε soto,
Isirayilakae xaninxi Babilon temui naxe.

¹² E to siga Babilon, Yekoniya naxa Salatiyeli soto.
Salatiyeli naxa Sorobabeli soto.

¹³ Sorobabeli naxa Abiyudi soto.

Abiyudi naxa Eliyakimi soto.

Eliyakimi naxa Asoro soto.

¹⁴ Asoro naxa Sadoki soto.

Sadoki naxa Aximi soto.

Aximi naxa Eliyudi soto.

¹⁵ Eliyudi naxa Eleyasari soto.

Eleyasari naxa Matan soto.

Matan naxa Yaxuba soto.

¹⁶ Yaxuba naxa Yusufu soto.

Yusufu naxa Mariyama doxo.

Mariyama nan findi Isa nga ra,
naxan xili Ala xa Mixi Sugandixi.

¹⁷ A birin nalanxi benba doxo fu nun naani,
keli Iburahima ma sa doxo Dawuda ra. A birin
nalanxi benba doxo fu nun naani, keli Dawuda
ma, han Isirayilakae siga temui naxe Babilon.
A birin nalanxi benba doxo fu nun naani, keli
Isirayilakae siga temui ma Babilon, han a sa doxo
Ala xa Mixi Sugandixi xa waxati ra.

Isa bari ki naxe

(Luki 1:26-38, 2:1-7)

¹⁸ Ala xa Mixi Sugandixi Isa xa bari raba yi ki
ne: Yusufu nu bara Isa nga Mariyama xa kote
doxo, kono beenun e xa kafu, Mariyama naxa
teege Ala Xaxili Seniyenxi xa kaabanako saabui
ra.

19 A xa mōri Yusufu to findixi tinxintōe ra, a mu nu waxi Mariyama xili kanafe. A naxa nate tongo e xa fatan gundoṛoxoṛa kui.

20 A nu a maṛoxunma na fe ma tēmui naxe, Marigi xa maleke nde naxa mini a ma xiye kui, a a masen a be, «Yusufu, i tan naxan kelixi Dawuda bōnsōe, i naxa gaaxu i xa giṇe Mariyama futife ra, barima a tēgeṇi di naxan ma, a fatanxi Ala Xaxili Seniyenxi xa kaabanako nan na.

21 Mariyama fama di xeme nan baride. I xa a xili sa Isa, barima a tan nan fama a xa pama rakiside e xa yunubie ma.»

22 Na birin naba ne alako Marigi naxan masen namipōnme saabui ra, a xa kamali alo a sebeṇi Kitaabui kui ki naxe,

23 «Ginēdimēdi tēgeṇa ne, a di xeme bari.

E a xili falama ne Emanuweli.»

Na nan na ki, «Ala na won ya ma.»

24 Yusufu to xunu, a naxa Marigi xa maleke xa yaamari rabatu, a a xa giṇe xa futi xiri.

25 Kōṇō a mu a kolon giṇe ra han Mariyama xa di xeme bari xanbi. A naxa na di xili sa Isa.

2

Karamōxe Isa binyafe

1 Isa bari Beteleemu taa nan kui, Yudaya bōxi ma, mange Herode xa pamanē. Na waxati, karamōxo ndee naxa fa Darisalamu keli sogetede biri ra,

2 e naxa maxōrinyi ti, e naxe, «Yuwifie xa mange naxan baxi baride, a na minden? Muxu faxi ne muxu xa fa suyidi a be, barima muxu bara a xa tunbui to sogetede biri.»

³ Mange Herode to na fe me, a tan nun Darisalamuka birin naxa kontofili.

⁴ A naxa serexedube kuntigie nun seriye karamoxoe malan, a xa e maxorin Ala xa Mixi Sugandixi barima dennaxe.

⁵ E naxa a yaabi, «A barima Beteleemu taa nan kui, Yudaya boxi ma, barima namijonme a sebexi,

⁶ «I tan Beteleemu, naxan na Yudaya boxi ma, i tide mu xurun Yudaya taa xungbee ya ma, barima mange fama kelide i tan Beteleemu ne, naxan n ma Isirayila nama rajerema, alo xuruse demadonyi xurusee rajerema ki naxe.»»

⁷ Na kui, Herode naxa na karamoxoe xili gundo ra, a e maxorin tunbui minixi waxati naxan ma.

⁸ Na dangi xanbi, a naxa e xee Beteleemu yi xeraya ra, «Wo siga, wo xa sa wakili yi diyore fenfe ra. Wo na a to, wo xa fa n nakolon alako n fan xa sa suyidi a be.»

⁹ Karamoxoe to ge mange xui ramede, e naxa siga. E man naxa tunbui to, e sa naxan to sogetede biri ra. Tunbui naxa jere e ya ra han a naxa ti diyore yire xun ma.

¹⁰ E to tunbui to, e naxa ssewa ki fanyi ra.

¹¹ E naxa so banxi kui, e naxa diyore to a nga Mariyama yi ra. E naxa e magoro boxi, e suyidi diyore be. Na temui, e naxa sanbasee ramini e xa kote kui, e xema, surayi fanyi, nun miri labunde fi diyore ma.

¹² Na dangi xanbi, Ala to nu bara e rakolon xiye kui a a mu lanma e xa gbilen Herode yire, e naxa gbilen e xa boxi ma kira gbete ra.

Isa xaninfe Misira

¹³ Karamoxɔɔe siga xanbi, Marigi xa maleke naxa mini Yusufu ma xiye kui, a a masen a be, «Keli. Diyɔɔe nun a nga xanin Misira boxi ma. Wo xa lu menni han n wɔyɛnma i be temui naxe, barima Herode diyɔɔe fenma ne alako a xa a faxe.»

¹⁴ Yusufu naxa keli kɔɔe ra, a diyɔɔe nun a nga xanin Misira.

¹⁵ E naxa lu menni han Herode naxa faxe, alako Marigi naxan masen namijonme saabui ra, a xa kamali, «N bara n ma di xili, a xa keli Misira.»

Herode diyɔɔe faxafe

¹⁶ Herode to a kolon a karamoxɔɔe bara a madaxu, a boje naxa te a jaaxi ra. A naxa yaamari fi, di xeme birin xa faxe Betelɛemu nun a rabilinyi birin, naxee mu nu je saxan soto sinden. A na nate tongo na karamoxɔɔe xa tunbui to temui nan ma.

¹⁷ Na kui, Annabi Yeremi xa masenyi naxa kamali,

¹⁸ «Xui nde bara me Rama, wa xui nun sunnunyi gbegbe na a ra. Raxele wama a xa die nan ma fe ra, a mu tinxi mixi yo xa a madundu barima die mu a be sonon dunije.»

Isa nun a barimixie gbilenfe

¹⁹ Herode to faxe, Marigi xa maleke naxa mini Yusufu ma xiye kui Misira boxi ma.

²⁰ A naxa a masen a be, «Keli, diyore nun a nga tongo, i xa gbilen e ra Isirayila boxi ma, barima naxee nu waxi diyore faxafe, e bara faxa.»

²¹ Yusufu naxa keli, a naxa diyore nun a nga tongo, e gbilen Isirayila boxi ma.

²² Kono Yusufu to a me a Araxelusi nan findixi Yudaya mange ra a baba Herode joxoe ra, a naxa gaaxu sode naa. Ala to woyen a ra xiye kui, a naxa siga Galile boxi ma,

²³ a sa sabati Nasareti. Na raba ne alako namijonmee xa masenyi xa kamali, naxan a masenxi, «A xili falama ne, <Nasaretika.>»

3

Annabi Yaya kawandi tife

(Maraki 1:2-11, Luki 3:1-22, Yaya 1:19-34)

¹ Na waxati Annabi Yaya Xunxa naxa kawandi ti folo Yudaya gbengberen yire.

² A nu a masen, «Wo tuubi, barima Ala xa mangeya niini bara makore.»

³ Annabi Esayi nu Annabi Yaya nan ma fe falafe, a to a masen,

«Mixi nde a xui itema gbengberen yire,

<Wo kira yailan Marigi be,

wo kirae matinxin a ya ra.>»

⁴ Noxome xabe donma nan nu ragoroxi Yaya ma, beleti kiri daaxi nu xirixi a tagi. A nu baloma katoe nun wula kumi nan na.

⁵ Darisalamukae, Yudayakae, nun mixi naxee birin nu sabatixi Yuruden xure rabilinyi, e nu sigama a yire.

⁶ E nu e xa yunubie masenma kene ma, Yaya fan nu e xunxama Yuruden xure xora Ala xa fe ra.

⁷ Kono Annabi Yaya to Farisenie nun Saduseni gbege to fa ra e xa e xunxa ye xora, a naxa a masen e be, «Wo tan boximase bonsode! Nde wo rakolonxi wo xa wo gi Ala xa xone ma naxan na fafe?»

⁸ Wo xa fe fanyi nan naba naxan a masenma a wo bara tuubi.

⁹ Wo naxa a fala wo yete ma, «Ibrahimana nan na muxu benba ra,» barima Ala noma yi gemee mafindide Ibrahimana xa die ra.

¹⁰ Beera nan na wurie sanke ma a xa e bilie sege. Wuri naxan yo mu bogi fanyi raminima, a sege ma ne, a woli te i.

¹¹ N tan wo xunxama ye nan xora wo xa tuubi xa fe ra, kono naxan fama fade n xanbi ra, na senbe gbo n tan be. Na binye mu na n tan yi ra hali a xa sankiri maxaninfe ra. A tan nan Ala Xaxili Seniyenxi ragoroma wo ma, a tan nan wo xunxama te ra.

¹² A xa segerenyi suxuxi a yi ra, a maale nun a lagi yegetima naxan na lonyi ma. A maale rasoma a xa bili kui, kono a lagi tan ganma te ra naxan mu xubenma.»

Isa xunxafe

(Maraki 1:9-11, Luki 3:21-22, Yaya 1:32-34)

¹³ Na temui Isa naxa keli Galile, fafe ra Yaya yire Yuruden xure, alako Yaya xa a xunxa ye xora.

¹⁴ Kono Yaya mu nu tinxi na fe ra. A naxa a fala, «N tan nan hayi a ma i tan xa n xunxa ye

xɔɔra, kɔnɔ i tan nan fa faxi n tan xa i xunxa ye xɔɔra?»

¹⁵ Isa naxa a yaabi, «Yakɔsi, a xa raba yi ki, barima a lanma won xa fe birin naba a sɛriye ki ma.» Na kui, Yaya naxa tin a ra.

¹⁶ Isa xun to xa, a naxa te ye xɔɔra, koore naxa rabi, a naxa Ala Xaxili Seniyenxi to goro ra a ma alo ganbe.

¹⁷ Xui nde naxa mɛ keli koore ma, a a masen, «N ma Di maxanuxi nan yi ki naxan n kenenxi ki fanyi ra.»

4

Sentane katafe a xa Isa ratantan (Maraki 1:12-13, Luki 4:1-13)

¹ Ala Xaxili naxa Isa xun ti gbengberenyi ma alako Ibulisa xa sa kata a xa a ratantan.

² Isa to nu bara sun xi tongo naani, kɔɛ nun yanyi, kaame nu na a ma.

³ Maratantanma to maso a ra, a naxa a fala a be, «Xa Ala xa Di nan i ra, yaamari fi yi gemɛe xa findi taami ra.»

⁴ Isa naxa a yaabi, «A sɛbɛxi Kitaabui kui, <Mixi mu baloma taami gbansan xa ra. Ala xa masenyi birin findixi baloe nan na adama be.»»

⁵ Ibulisa naxa a xanin Darisalamu, taa seniyenxi, a a ti Ala xa hɔrɔmɔbanxi fari, yire itexi.

⁶ A naxa a fala a be, «Xa Ala xa Di nan lanxi i ma, tugan, barima a sɛbɛxi, <Ala yaamari fima nɛ a xa malekɛɛ ma i xa fe ra,> <e e belexɛɛ rasoma nɛ i bun ma, e i ralaxun alako i sanyi naxa din gemɛ ra.»»

⁷ Isa naxa a yaabi, «Iyo, kono a man sebexi Kitaabui kui, <I naxa i Marigi Ala mato.>»

⁸ Ibulisa man naxa a xanin geya itexi fari, a fa dunija mangeya birin masen a be, e nun e xa dariye.

⁹ A naxa a fala a be, «N yi birin fima ne i ma xa i suyidi n be, i n batu.»

¹⁰ Isa naxa a yaabi, «Sentane, keli be! A sebexi Kitaabui kui, <I xa i Marigi Ala gbansan nan batu, i xa suyidi a keren nan be.>»

¹¹ Na woyenyi dangi xanbi, Ibulisa naxa keli a xun. Malekee naxa e maso Isa ra, e a senbe so.

*Isa a xa wali folofe Galile boxi ma
(Maraki 1:14-20, Luki 4:14-15)*

¹² Isa to a me a Yaya bara sa geeli, a naxa gbilen Galile boxi ma.

¹³ A naxa keli Nasareti taa kui, a sa sabati Kaperenamu, taa nde naxan nu na baa de ra, Sabulon nun Nafatali boxi ma.

¹⁴ Na naxa raba alako Annabi Esayi xa masenyi xa kamali,

¹⁵ «Sabulon nun Nafatali boxi,
naxee na kira ra sigafe baa de ra Yuruden
naakiri,
wo findixi Galile boxi nan na naxan na si gbete
belexe.

¹⁶ Namane naxan doxoxi dimi kui,
e bara naiyalanyi belebele to.
Naxee doxoxi faxe xa dimi kui,
naiyalanyi bara mini e be.»

¹⁷ Keli na temui ma, Isa naxa kawandi ti folo,
a nu a fala, «Wo tuubi, barima Ala xa mangeya
niini bara makore.»

Isa a fɔxirabirɛ singee xilife
(Maraki 1:16-20, Luki 5:1-11)

¹⁸ Isa to nu ɲɛrɛfe Galile baa dɛ ra, a naxa xɛmɛ firin to e na yɛlɛ wolife. Yɛxɛsuxuie nan nu e ra, Simɔn, naxan xili Piyeri, a nun a xunya Andire.

¹⁹ Isa naxa a fala e bɛ, «Wo bira n fɔxɔ ra. Temui dangixi wo nu yɛxɛ nan suxuma, kɔnɔ yakɔsi n a niyama wo xa nu mixie nan sɔtɔ n bɛ.»

²⁰ E naxa e xa yɛlɛ lu na keren na, e bira Isa fɔxɔ ra.

²¹ E to siga, e naxa xɛmɛ firin gbɛtɛ to, Sebede xa di Yaki nun a xunya Yaya. E nu na yɛlɛ madɛgɛfe kunkui kui e baba Sebede fɛ ma. Isa naxa e xili,

²² e fan naxa kunkui nun e baba lu na keren na, e bira Isa fɔxɔ ra.

Isa mixie kawandife nun furemae rayalanfe
(Luki 6:17-19)

²³ Na xanbi Isa naxa Galile bɔxi birin isa folo. A nu mixie xaranma e xa salidee kui, a nu e kawandi Ala xa mangɛya niini xa xibaaru fanyi ra, a nu furema mɔoli birin nayalan ɲama ya ma.

²⁴ A xili naxa te Siriya bɔxi birin ma. Mixie naxa fa furema mɔoli birin na a xɔn ma. E nu fama mixie ra naxee nu na tɔɔrɔfe a ɲaaxi ra, ɲinne nu naxee fɔxɔ ra, bira fure nu na naxee ma, a nun namatɛɛ. Isa nu e birin nayalanma.

²⁵ Nama gbegbe naxa bira a fɔxɔ ra kelife Galile bɔxi ma, Taa Fu bɔxi, Darisalamu, Yudaya, nun bɔxi naxan na Yurudɛn naakiri ma.

5

*Isa xa kawandi geya fari
(Maraki 3:13, Luki 6:12-13)*

¹ Isa to pama to, a naxa te geya fari, a a magoro.
A foxirabirɛe naxa e makɔre a ra.

² A naxa masenyi ti folo e be.

*Ala sɛɛwɛ fima naxee ma
(Luki 6:20-26)*

³ «Sɛɛwɛ na mixie be naxee e yɛte magoroma,
barima e fama ne sode Ala xa mangeya niini bun
ma.

⁴ Sɛɛwɛ na mixie be naxee wama,
barima e fama ne madundude.

⁵ Sɛɛwɛ na mixie be naxee dijɛma,
boxi findima e tan nan ke ra.

⁶ Sɛɛwɛ na mixie be naxee wama tinxinyi xɔn,
alo kaamɛtɔe wama donse xɔn ma ki naxe,
barima e a sɔtoma ne.

⁷ Sɛɛwɛ na mixie be naxee kinikinima e booree
ma,

barima Ala kinikinima ne e fan ma.

⁸ Sɛɛwɛ na mixie be naxee boɛe fiixe,
barima e Ala toma ne a xa fonisireya kui.

⁹ Sɛɛwɛ na mixie be naxee lanyɛ fenma e nun
mixie tagi,

barima e xili falama ne Ala xa die.

¹⁰ Sɛɛwɛ na mixie be naxee paxankataxi tinxinyi
xa fe ra,

barima e soma ne Ala xa mangeya niini bun ma.»

¹¹ «Sɛɛwɛ na wo be e na wo konbi, e na wo
paxankata, e na wule nun fe kobi mooli birin fala
wo xun ma n ma fe ra.

¹² Wo xa jɛlɛxin, wo xa sɛɛwa, barima wo baraayi gboma nɛ ariyanna. Beenun wo xa bari, e namijɔnmɛɛ fan jaxankata na ki nɛ.»

Fɔxɛ nun naiyalanyi

(Maraki 9:50, 4:21, Luki 14:34-35, 8:16, 11:33)

¹³ «Wo maniyaxi fɔxɛ nan na yi dunija adamadie ya ma, kɔnɔ xa fɔxɛ mɛxɛmɛxɛnyi bara ba, a fa mɛxɛmɛxɛnma di? A tide yo mu na kɔrɛ, fo a woli tande, mixie jɛrɛ a fari.

¹⁴ Wo maniyaxi naiyalanyi nan na yi dunija adamadie ya ma. Taa naxan dɔxɔxi geya fari, na mu nɔma nɔxunde.

¹⁵ Lanpui mu radɛxɛma a xa dɔxɔ debe bun ma. A dɔxɔma lanpui dɔxɔse nan fari alako a xa banxi kui iyalan birin bɛ.

¹⁶ Wo xa naiyalanyi fan xa yanba na ki adamadie ya ma, alako e xa wo xa kewali fanyie to, e wo Baba matɔxɔ naxan na ariyanna.»

Annabi Munsa nun namijɔnmɛɛ xa seriye

¹⁷ «Wo naxa a maɔɔxun a n faxi nɛ n xa Tawureta Munsa nun namijɔnmɛɛ xa seriye ba a i. N mu faxi e bade xɛ, n faxi nɛ alako n xa e rakamali.

¹⁸ N xa nɔndi fala wo bɛ, danmi koore nun bɔxi na na, hali sigirɛ keren mu bama Ala xa seriye ra, fo a birin kamali.

¹⁹ Na kui, mixi yo Ala xa yaamari keren matandi, na yaamari xurun kiyoki, a man fa mixi gbɛtɛɛ ratantan na kui, a kanyi fan xili xurunma nɛ birin bɛ Ala xa mangɛya niini bun ma. Kɔnɔ mixi yo Ala xa seriye rabatu, a mixi gbɛtɛɛ xaran

na ra, na kanyi xunnakeli nan sotoma Ala xa mangeya niini bun ma.

²⁰ N xa a fala wo be, xa wo xa tinxinyi mu dangi seriye karamoxoe nun Farisenie gbe ra, wo mu soma Ala xa mangeya niini bun ma abadan.»

Faxe tife, xone, nun lanyi
(*Maraki 11:25, Luki 12:57-59*)

²¹ «Wo a kolon wo benbae yamari naxan na, <Wo naxa faxe ti. Faxeti makiitima ne.>

²² Kono n tan xa a fala wo be, naxan yo boje na te a ngaxakerenyi xili ma, na kanyi makiitima ne. Naxan na a fala ngaxakerenyi be, <I tan dugula>, na kanyi makiitima ne kiitisa xungbee ya i. Naxan na a fala a be, <I tan xaxilitare!>, na kanyi wolima ne yahannama te xora.»

²³ «Na kui, xa wo bara siga serexe bade, wo fa ratu a wo ngaxakerenyi xonoxi wo ma fe nde ma,

²⁴ wo xa wo xa serexe lu serexebade fe ma sinden, wo siga wo ngaxakerenyi yire. Wo xa lanyi xiri wo nun wo ngaxakerenyi tagi, wo fa gbilen wo xa serexe bade.»

²⁵ «I xa kata wo nun i kalamuma xa lan sinnanyi ma, wo na kira xon ma temui naxe. Xa na mu a ra a i xaninma kiitisa yire, kiitisa fan i so kosibili yi ra, na fan i sa geeli.

²⁶ N xa nondi fala i be, i mu minima menni fo i kobiri birin fi han batanka donxoe.»

Yene nun mixi ratantanse
(*Matiyu 18:8-9, Maraki 9:43, 9:47-48*)

²⁷ «Wo a kolon wo benbae yamari naxan na, <Wo naxa yene raba.>

28 Κονο n tan xa a fala wo be, naxan yo a ya ti gine nde ra mile kui, na kanyi bara ge yene rabade a bope kui.

29 Xa i yirefan ya findima i ratantanse ra, a ba na, a wole. Fate yire nde bafe na, na fisa dine i fate gundi birin wolife yahannama.

30 Xa i yirefan belexe findima i ratantanse ra, a bolon, a wole. Fate salonse nde bolonfe, na fisa dine i fate gundi birin wolife yahannama.»

Xeme nun gine fatanfe

(Matiyu 19:7-9, Maraki 10:4-5, 10:10-12, Luki 16:18)

31 «A man masenxi ne, <Naxan wama meefe a xa gine ra, a xa fatan keedi so a yi ra.»

32 Κονο n tan xa a fala wo be, naxan yo mee a xa gine ra, xa a xa gine mu yene xa rabaxi, na kanyi bara a niya na gine xa findi yenela ra a na doxo xeme gbete xon ma temui naxe. Xeme naxan fan na gine doxoma e meexi naxan na, a fan bara findi yenela ra.»

Marakali

33 «Wo a kolon wo benbae yamari naxan na, <Wo naxa wo xa marakali kana, wo xa a rakamali ne Marigi be.»

34 Κονο n tan xa a fala wo be, wo naxa wo kali feo! Wo naxa wo kali koore ra, barima Ala xa kibanyi nan a ra.

35 Wo naxa wo kali boxi ra, barima Ala sanyi tide na a ra. Wo naxa wo kali Darisalamu ra, barima Mange Xungbe xa taa nan a ra.

³⁶ Wo naxa wo kali wo yete xunyi ra, barima wo mu noma xunsexe keren nafugade, wo mu noma a foorode.

³⁷ Wo xa nondi fala. Xa iyo nan a ra, wo xa a fala <iyo>. Xa ade nan a ra, wo xa a fala <ade>. Sese sa na xun ma, a fatanxi Sentane nan ma.»

Gberoxe

(Luki 6:29-30)

³⁸ «Wo a kolon wo yamari naxan na, <Wo xa ya joxo ya ra, wo xa jinyi joxo jinyi ra.>

³⁹ Kono n tan xa a fala wo be, wo naxa mixi kobi gere. Xa mixi nde wo xere garin, wo xa boore sesti fan ti a be.

⁴⁰ Xa mixi nde wama wo xaninfe kiiti banxi, alako a xa donma ba wo yi ra, wo xa wo xa guba fan lu a yi.

⁴¹ Xa mixi nde wo karaxan wo xa a mati jere kui kilo keren, wo xa a mati kilo firin.

⁴² Naxan na i makula, i xa a ki. Naxan wama se nde yofufe i ma, i naxa tondi a be.»

Yaxuie xanufe

(Luki 6:27-28, 6:32-36)

⁴³ «Wo a kolon wo yamarixi naxan na, <Wo xa wo boore xanu, wo xa wo yaxui xon.>

⁴⁴ Kono n tan xa a fala wo be, wo xa wo yaxuie xanu, wo xa Ala maxandi mixie be naxee wo jaxankatama.

⁴⁵ Na kui, wo findima wo Baba xa die ra naxan na ariyanna, naxan kuye ibama tinxintose nun tinxintaree be, naxan tune ragoroma mixi fanyie nun mixi kobie be.

⁴⁶ Xa wo sa mixie gbansan nan xanuma, naxee wo fan xanuxi, wo baraayi mundun sɔtɔma na kui? Hali duuti maxili kobie na mɔɔli rabama.

⁴⁷ Xa wo sa wo ngaxakerenyie gbansan nan xɛɛbuma, wo munfe rabafe naxan findi fe nɛɛnɛ ra na kui? Hali kaafirie na mɔɔli rabama.

⁴⁸ Na kui, wo xa tinxinyi nun marafanyi xa kamali, alɔ wo naxan toxi wo Baba ra naxan na ariyanna.»

6

Mixi kife

¹ «Wo naxa fe fanyi raba mixie ya tode ra e xa wo xa tinxinyi to, xa na mu a ra wo mu baraayi yo sɔtɔma wo Baba ra, naxan na ariyanna.

² Na kui, i nɛ mixi kima, i naxa a sigi sa duniɲa birin bɛ alɔ filankafuie a rabama ki naxɛ salide nun taa ma, alako mixie xa e matɔxɔ. N xa nɔndi fala wo bɛ, e bara gɛ e xa wali sare birin sɔtɔde.

³ I nɛ mixi kima i yirefanyi ra, kɔɔla naxa a kolon.

⁴ I xa mixi ki suture nan na. Na kui, i Baba Ala naxan gundo birin kolon, a fama nɛ na sare ragbilende i ma.»

Ala maxandife

(Luki 11:2-4)

⁵ «Wo nɛ salima, wo naxa lu alɔ filankafuie naxee salima, e tixi salidee kui nun kira dɛ ra alako mixie xa e to. N xa nɔndi fala wo bɛ, e bara gɛ e xa wali sare birin sɔtɔde.

⁶ Kɔnɔ i tan nɛ salima, siga i xa banxi yire nde nɔxunyi kui, i naadɛ ragali, i Ala maxandi naxan

mu toma. Na kui, i Baba Ala naxan gundo fe birin toxi, a fama ne i sare fide.»

⁷ «Wo ne Ala maxandima, wo naxa wo xa woyenyi rawuya fufafu, alo kaafiri naxee laxi a ra a e xa duba suxuma e xa woyenyi radiganxie nan saabui ra.

⁸ Wo naxa lu alo e tan, barima wo Baba Ala wo hayi kolon beenun wo xa a maxandi.»

⁹ «Wo lan wo xa sali yi ki ne:
 <Muxu Baba naxan na ariyanna,
 dunija birin xa i xili seniyeñxi kolon.

¹⁰ I xa mangeya xa fa.

I sago xa raba dunija ma,
 alo a rabama ariyanna ki naxe.

¹¹ Baloe fi muxu ma to loxoε,
 muxu hayi na naxan ma.

¹² Diye muxu xa yunubie ma,
 alo muxu fan diyexi mixie haakee ma ki naxe,
 naxee bara fe kobi niya muxu ra.

¹³ I naxa muxu ti maratantanyi kira xon,
 i xa muxu ratanga Sentane ma.

I tan nan gbe na mangeya, senbe, nun binye ra
 abadan.

Amina.»»

¹⁴ «Xa wo diye mixie haakee ma, wo Baba naxan na ariyanna, a fan diyema ne wo ma,

¹⁵ konο xa wo mu diye mixie ma, wo Baba naxan na ariyanna, a fan mu diyema wo xa yunubie ma.»

Sunyi suxufe

¹⁶ «Wo ne sunyi suxuma, wo naxa wo yatagi ixonο alo filankafuie e yatagi ixonoma ki naxe,

mixie xa a kolon a e na sunyi. N xa nɔndi fala wo be, e bara ge e xa wali sare birin sɔtɔde.

¹⁷ Kɔnɔ i tan ne sunyi suxuma, i xa ture sa i xunyi ma, i i yatagi maxa,

¹⁸ alako mixie naxa a kolon a i na sunyi. Na kui, i Baba Ala naxan mu toma, naxan man gundo fe birin toxi, a fama ne i sare fide.»

Harige

(Luki 11:33-36, 16:13)

¹⁹ «Wo naxa wo harige malan dunija ma, nimasee nun xɔrixɔri a xun nakanama dennaxe, xa na mu a ra muɲɛtie nɔma a muɲade banxi kui dennaxe.

²⁰ Wo xa wo harige malan ariyanna ne, nimasee nun xɔrixɔri mu kanari sama dennaxe, muɲɛtie fan mu muɲɛ tima dennaxe.

²¹ Wo harige na dennaxe, wo bɔɲɛ fan luma naa ne.»

²² «Ya nan na fate xa lanpui ra. Xa i ya fan, i fate birin iyalanma ne,

²³ kɔnɔ xa i ya mu fan, i fate luma dimi nan kui. Na kui, xa i xa naiyalanyi bara findi dimi ra, na dimi ifɔɔrɔ de!»

²⁴ «Mixi yo mu nɔma lude marigi firin xa yaamari bun ma, barima a fama marigi keren xɔnde, a boore maxanu. A xirima keren na, a boore rabolo. Wo mu nɔma Ala nun naafuli batude temui keren.»

Kɔntɔfli

(Luki 12:22-32)

²⁵ «Na nan a toxi, n xa a fala wo be, wo naxa kɔntɔfli baloe xa fe ra wo hayi na naxan ma yi dunijeigiri kui, xa na mu a ra, dugie xa fe ra wo

naxee ragoroma wo fate ma. Wo xa dunijɛigiri tide mu gbo donse bɛ? Wo fate tide mu gbo dugie bɛ?

²⁶ Wo xɔnie mato koore ma. E mu sansi sima, e mu xɛ xabama, e mu donse ragatama bilie kui, kɔnɔ wo Baba naxan na ariyanna, a e baloma. Wo tan mu dangi na xɔnie ra?

²⁷ Nde nɔma hali xi keren sade a xa simaya xun a xa kɔntɔfili saabui ra?

²⁸ Munfe ra wo kɔntɔfilima wo xa sosee xa fe ra? Wo sansi fuge tofanyie mato, e minima wula sansie ma ki naxɛ. E mu walima, e mu woligɛɛ yailanma,

²⁹ kɔnɔ n xa a fala wo bɛ, hali mange Sulemani xa dariyɛ birin kui, a xa sosee mu nu tofan alɔ na sansi fuge keren.

³⁰ Xa Ala sansi mɛɛnima yi ki nɛ, sansi naxan na na to, tina a gan, a mu mɛɛnima wo fan ma? Wo xa danxaniya xurun!»

³¹ «Na kui, wo naxa kɔntɔfili a falafe ra, <Muxu munse donma? Muxu munse minma? Muxu munse ragoroma muxu ma?»

³² Kaafirie birama na fe mɔɔli nan tun fɔxɔ ra. Anun, wo Baba naxan na ariyanna, a a kolon wo hayi na na se birin ma.

³³ Na kui, wo xa Ala xa mangɛya niini nun a xa tinxinyi nan singe fen, a na se dɔnxɔɛ birin fan fima nɛ wo ma.

³⁴ Wo naxa kɔntɔfili tina xa fe ra, barima tina a jɔxɔ sama a yetɛ xɔn. Lɔxɔɛ birin nun a xa tɔɔrɛ nan a ra.»

Wuri fuɓi nun xebeɓi
(Luki 6:37-42)

¹ «Wo naxa wo yete findi wo boore adama keɓalie makiitima ra, alako kiiti naxa kana wo fan na Ala yi.

² Wo mixi makiitima ki naxe, wo fan makiitima na ki ne. Wo maniyase naxan nawalima booree be, na nan nawalima wo fan be.

³ Munfe ra i wuri fuɓi toma i ngaxakerenyi ya ma, a fa li i mu xebeɓi toxi naxan na i tan yete ya ma?

⁴ I noma a falade i ngaxakerenyi be di, «A lu n xa wuri fuɓi ba i ya ma,» xa a sa li xebeɓi nan na i tan yete ya ma?

⁵ I tan filankafui, xebeɓi nan singe ba i yete ya ma. Na ba xanbi, i noma ne se igbede a fanyi ra, alako i xa wuri fuɓi ba i ngaxakerenyi fan ya ma.»

Se seniyenxi sofe baree yi ra

⁶ «Wo naxa se seniyenxi so baree yi ra, xa na mu a ra e e ya rafindima ne wo ma, e wo maxin. Wo naxa geme tofanyie woli xosee bun ma, xa na mu a ra e e maboronma nan tui.»

Baba Ala maxandife
(Luki 11:9-13)

⁷ «Wo maxandi ti, wo a sotoma ne.

Wo fenyi ti, wo a toma ne.

Wo naade konkon, a rabima ne wo be.

⁸ Mixi naxan birin maxandi tima, a a sotoma ne.

Mixi naxan fenyi tima, a a toma ne.

Mixi naxan naade konkonna, a rabima ne a be.»

⁹ «Babe mundun na wo ya ma naxan xa di taami maxorinma a ma, a sa geme so a yi ra?

¹⁰ Xa na mu a ra, a boximase so a yi, a xa di na a maxorin yexe ma?

¹¹ Xa wo tan mixi kobie fata se fanyie fide wo xa die ma, wo Baba Ala naxan na ariyanna, a dangi wo ra pon! A fe fanyie fima ne a maxandimae ma.»

Mixi lanma a xa naxan naba a boore adama be

(Luki 6:31)

¹² «Wo wama mixie xa naxan birin naba wo be, wo fan xa na nan naba e be. Tawureta Munsa nun namignonmæ xa Kitaabuie birin nalanxi nan na ki.»

Naade ixutuxi nun a igbe

(Luki 13:23-24)

¹³ «Wo xa so naade ixutuxi nan na, barima naade igbe mixi rasigama gbaloe nan ma. Kira naxan mixi xaninma gbaloe ma, a jere mu konon. Mixi gbegbe soma naade igbe nan na, mixi gbegbe gbaloe kira nan suxuma.

¹⁴ Konon naade ixutuxi rabima kisi nan ma. Kira naxan mixi xaninma kisi ma, a jere konon. Mixi mu gbo naxee na naade nun na kira toma.»

Wuri bili kolonma a bogi nan ma

(Luki 6:43-44)

¹⁵ «Wo wo yete ratanga wule false ma naxee e yete findixi namignonmæ ra. E fama woyenyi joxunme ra wo ma, konon e janige mu fan feo!

¹⁶ Wo e kolonma e xa kewali nan ma. Kusu bama baagi bili kon na? Xore bama tunbe bili ma?

¹⁷ Sansi fanyi bogi fanyi nan naminima, sansi kobi fan bogi kobi nan naminima.

18 Sansi fanyi mu noma bogi kobi raminide, sansi kobi fan mu noma bogi fanyi raminide.

19 Sansi naxan mu bogi fanyi raminima, a segema ne, a woli te i.

20 Na kui, wo na mixie kolonma e xa kewali nan ma.»

Naxee mu Ala sago rabama
(Luki 6:46, 13:25-27)

21 «Mixi naxee a falama n be, <N Marigi, n Marigi,> e birin xa mu soma Ala xa mangeya niini bun ma, fo naxee n Baba sago rabama naxan na ariyanna.

22 Na loxe mixi gbegbe a falama ne n be, <Muxu Marigi, muxu Marigi, muxu mu woyen xe i xili ra? Muxu mu jinnε keri xe i xili ra? Muxu mu kaabanako gbegbe raba xe i xili ra?>

23 Na temui n nee yaabima ne, <N mu wo kolon feo! Wo tan fe kobi rabae, wo keli n ya i.>»

Banxiti firin xa taali
(Luki 6:47-49)

24 «Na kui, mixi naxan na n ma masenyi rame, a fa a rabatu, na kanyi maniya xaxilima ra naxan a xa banxi bili ti fanye ma.

25 Tunde naxa fa, xuree naxa banbaran ye, foye naxa mini a nu banxi mabonbo, konon banxi mu bira, barima a nu tixi fanye nan fari.

26 Konon mixi naxan n ma masenyi rame, a mu a rabatu, na kanyi maniya mixi xaxilitare ra naxan a xa banxi tixi meyenyi fari.

27 Tunde naxa fa, xuree naxa banbaran ye, foye naxa mini a nu banxi mabonbo, banxi fan naxa bira, a kana a jaaxi ra.»

28 Isa to γε yi fe birin masende, jama naxa kaaba a xa xaranyi ma,

29 barima a mu nu luxi alo e xa seriye karamoxoe. A tan nu woyenma mange senbe nan na.

8

Isa kune kanyi rayalanfe

(Maraki 1:40-45, Luki 5:12-14)

1 Isa to goro geya fari, jama gbegbe naxa bira a foxo ra.

2 Kune kanyi nde naxa a maso Isa ra, a suyidi a be, a a fala a be, «N Marigi, xa i tin, i noma n naseniyende.»

3 Isa naxa a belexe itala, a a sa kune kanyi ma, a a fala a be, «N tinxi. Findi mixi seniyenxi ra.» Kune fure naxa ba a ma keren na.

4 Isa man naxa a masen a be, «I naxa yi fe fala mixi yo be. Siga i sa i yete dentege serexedube be, i serexe ba alo Annabi Munsa a yamarixi ki naxe. Na findima seederoxoya nan na e be.»

Sורי xunmati xa danxaniya

(Luki 7:1-10)

5 Isa to so Kaperenamu, sורי mixi keme xunmati naxa fa a yire, a a maxandi,

6 «Marigi, n ma walike saxi banxi, a bara namata, a jaxankataxi ki fanyi ra.»

7 Isa naxa a fala a be, «N xa siga, n xa sa a rayalan.»

8 Sורי mixi keme xunmati naxa a yaabi, «Marigi, na binye mu na n yi ra i tan xa so n ma banxi kui. I xa yaamari gbansan nan fi, n ma konyi yalanma ne.

⁹ N a kolon barima n fan na mangε ndee nan xa yaamari bun ma, soori ndee man na n fan yi, naxee na n ma yaamari bun ma. N na a fala soori nde βε, <Siga,> a sigama nε. N na a fala, <Fa,> a fama nε. N na n ma konyi nde yamari, <Yi fe raba,> a a rabama nε.»

¹⁰ Isa to na soori xa masenyi με, a naxa kaaba, a fa a fala a foxirabirεε βε, «N xa nɔndi fala wo βε, n mu yi danxaniya mɔɔli toxi Isirayila bɔxi dεdε.

¹¹ N xa a fala wo βε, mixi gbegbe fama nε keli sogetede nun sogegorode biri, e e dεge e nun Iburahima, Isiyaga, nun Yaxuba Ala xa mangeya niini bun ma.

¹² Kɔnɔ mangε xa die tan wolima nε tande dimi kui, wa nun jinyi raxinyi na dennaxε.»

¹³ Na tɛmɔi Isa naxa a fala soori mixi kemε xunmati βε, «Siga, a xa raba i βε alɔ i laxi a ra ki naxε.» Na waxati kerenyi yati, soori xa konyi naxa yalan.

Isa mixi gbegbe rayalanfe

(Maraki 1:21-34, Luki 4:31-41)

¹⁴ Na dangi xanbi, Isa naxa siga Piyeri xonyi. A naxa Piyeri bitanyi ginεma to, a saxi, a fate wolenxi ki fanyi.

¹⁵ Isa to a βελεε suxu, fure naxa a βεpin keren na. A naxa keli, a fa kuri so e βε.

¹⁶ Nunmare tɛmɔi, e naxa fa mixi gbegbe ra Isa xɔn ma jinne nu naxee foxɔ ra. A naxa jinnεε kerɔ a xa wɔyenyi ra, a furemae birin nayalan.

¹⁷ Na kui, Annabi Esayi xa masenyi naxa kamali, naxan sɛbexi,
«A naxa won ma tɔɔrε ba won ma,

a won ma furee dɔxɔ a xun.»

Birafe Isa fɔxɔ ra
(Luki 9:57-62)

¹⁸ Isa to nama gbege to a rabilinyi, a naxa a fɔxirabirɛɛ yamari e xa baa igiri.

¹⁹ Seriyɛ karamɔxɔ nde naxa a maso Isa ra, a a fala a bɛ, «Karamɔxɔ, i siga dɛdɛ, n na i fɔxɔ ra.»

²⁰ Isa naxa a yaabi,
«Xulumase xima a yili kui.
Xɔni xima a tɛɛ kui.
Kɔnɔ dɛdɛ mu na Adama xa Di bɛ a a xunyi sama dennaxɛ.»

²¹ A fɔxirabirɛɛ nde fan naxa a fala a bɛ, «Marigi, a lu n xa siga n baba ragatade sinden.»

²² Kɔnɔ Isa naxa a yaabi, «Bira n fɔxɔ ra. A lu faxamixie xa e xa faxamixie ragata.»

Isa foye belebele raxarafe
(Maraki 4:35-41, Luki 8:22-25)

²³ Isa naxa baki kunkui kui, a fɔxirabirɛɛ naxa bira a fɔxɔ ra.

²⁴ Foye belebele naxa keli baa ma, mɔrɔnyi nu fa sa kunkui kui. Kɔnɔ Isa tan nu na xife.

²⁵ A fɔxirabirɛɛ naxa fa a raxunu, e a fala a bɛ, «Marigi, won nakisi, won faxafe nɛ yi ki!»

²⁶ A naxa e yaabi, «Wo gaaxuxi munfe ra? Wo xa danxaniya xurun!» A naxa keli, a foye nun baa yamari, baa naxa xinbeli yen!

²⁷ A fɔxirabirɛɛ naxa kaaba, e e bore maxɔrin, «Mixi mɔɔli mundun lanxi yi ma? Hali foye nun baa, e a xui rabatuma.»

Ninne kanyi rayalanfe
(Maraki 5:1-20, Luki 8:26-39)

²⁸ E to naakiri li Gadara boxi ma, mixi firin naxa mini gaburi longori ra jinnɛe nu naxee foxo ra, e sa Isa ralan. E nu magaaxu ki fanyi, mixi yo jan mu nu noma dangide na biri.

²⁹ E naxa sonxo, «Ala xa Di, i waxi munse xon ma muxu be? I faxi be muxu jaxankatade ne beenun a loxoɛ xa a li?»

³⁰ Xose gali nu na e demadonfe na longori.

³¹ Jinnɛe naxa Isa mayandi, «Xa i sa muxu kerɛ, muxu raso yi xose gali.»

³² Isa naxa a fala e be, «Wo siga.» E naxa mini na xeme firinyie, e so na xosee i. Xose gali birin naxa goro e gi ra tentenyi ra, e sa sin baa ma, e madula.

³³ Naxee nu na xosee demadonfe, e naxa e gi. E to so taa kui, e naxa dentɛge sa fe ma naxan dangixi, e a fala taakae be jinnɛe gbilenxi na xeme firin foxo ra ki naxe.

³⁴ Na temui taa birin naxa mini Isa ralande. E to a to, e naxa a mayandi a xa keli e xa boxi ma.

9

Namate rayalanfe

(Maraki 2:1-12, Luki 5:17-26)

¹ Isa to baki kunkui kui, a naxa baa igiri, a so a xonyi taa kui.

² Mixi ndee naxa fa namate nde ra Isa xon ma, a saxi dagi ma. Isa to e xa danxaniya to, a naxa a fala namate be, «N ma di, limaniya tongo, i xa yunubie bara xafari.»

³ Na kui, seriye karamoxo ndee naxa a fala e boje ma, «Yi xeme na Ala rasotofe ne yi ki.»

⁴ Kɔnɔ Isa to nu e xa maɓɔxunyi kolon, a naxa a masen e be, «Munfe ra maɓɔxunyi kobie na wo boɓe ma?

⁵ Woɓenyi mundun soɓɓeya, a falafe <I xa yunubie bara xafari,> ka a falafe <Keli, i xa i jere>?

⁶ N xa a masen wo be a Adama xa Di noɓa yunubi xafaride dunija ma.» Isa naxa a masen namate be, «Keli, i xa i xa dagi tongo, i xa siga i xɔnyi.»

⁷ Namate naxa keli, a siga a xɔnyi.

⁸ Nama to na to, e naxa gaaxu, e nu fa Ala matɔɔ, naxan na senbe mooli fixi adamadie ma.

Matiyu birafe Isa fɔxɔ ra
(*Maraki 2:13-17, Luki 5:27-32*)

⁹ Isa to keli na, a naxa xeme nde to naxan xili Matiyyu, a doxɔxi duuti maxilide. Isa naxa a fala a be, «Bira n fɔxɔ ra.» Matiyyu naxa keli, a bira a fɔxɔ ra.

¹⁰ Lɔxɔ nde Isa nun a fɔxirabirɛe nu na e degefe Matiyyu xɔnyi. Duuti maxilie nun yunubitɔe gbegbe naxa fa, e birin naxa e dege folo yire keren.

¹¹ Farisenie to na to, e naxa Isa fɔxirabirɛe maxɔrin, «Munfe ra wo karamɔɔ nun duuti maxilie nun yunubitɔe e degema yire keren?»

¹² Isa to na me, a naxa a fala, «Mixi yalanxi hayi mu na seriba ma. Furema nan hayi na seriba ma.

¹³ Wo siga, wo sa fahaamui soto yi masenyi ma, <Hinne rafan n ma dangife serexe ra.> N mu fahi tinxintɔe xa xilide. N fahi yunubitɔe nan xilide.»

*Isa maxɔrinfe sunyi ma
(Maraki 2:18-22, Luki 5:33-39)*

¹⁴ Na ɛmɛi Annabi Yaya fɔxirabirɛɛ naxa fa Isa yire, e a maxɔrin, «Munfe ra muxu tan nun Farisenie sunyi suxuma, kɔnɔ i fɔxirabirɛɛ tan mu sunma?»

¹⁵ Isa naxa e yaabi, «Ginɛfenyi xa futixiri xulunyi, a booree nɔma sunnunde a na e fe ma ɛmɛi naxɛ? Lɔxɔɛ fama, ginɛfenyi bama nɛ e yi ra. Na waxati tan, e sunyi suxuma nɛ.

¹⁶ Mixi yo mu dugi fori lonpoma dugi nɛɛnɛ ra, xa na mu a ra na dugi nɛɛnɛ xuntunyi nan dugi fori ibɛndunma, dugi ibɔɔ dangi a singe ra.

¹⁷ Mixi man mu weni nɛɛnɛ sama leɛɛ fori kui, xa na mu a ra na weni nɛɛnɛ na funtu, weni leɛɛ fori bulama nɛ, weni fili, a sase fan kana. Weni nɛɛnɛ sama leɛɛ nɛɛnɛ nan kui, alako weni yo, weni sase yo, e birin xa ragata a fanyi ra.»

Ginɛdimɛdi rakelifɛ faxɛ ma

*nun ginɛ gbɛtɛ rayalanfe
(Maraki 5:21-43, Luki 8:40-56)*

¹⁸ Isa to nu na na fee masenfe e bɛ, mangɛ nde naxa fa, a suyidi Isa bɛ, a a fala a bɛ, «N ma di ginɛ baxi faxade ya, kɔnɔ xa i siga, i naxa i bɛlɛxɛ sa a ma, a man kelima nɛ.»

¹⁹ Isa naxa keli, e nun a fɔxirabirɛɛ naxa bira na mangɛ fɔxɔ ra.

²⁰ Na ɛmɛi, ginɛ nde naxan xa kike wali mu nu a itima jɛ fu nun firin bun ma, a naxa fa Isa xanbi ra, a a bɛlɛxɛ din a xa donma sanbunyi ra,

²¹ barima a nu a falafe a yete ma, «Xa n no n belexe dinde Isa xa donma gbansan na, n yalanma ne.»

²² Isa to a mafindi, a gine to, a naxa a fala a be, «N ma di, limaniya, i xa danxaniya bara i rayalan.» Keren na, gine naxa yalan.

²³ Isa to so mange xonyi, a naxa pama li naa, e sonxofe, xule femae fan bara fa non yire. A naxa a fala e be,

²⁴ «Wo siga, barima yi ginemedi mu faxaxi. A na xife ne.» E naxa yo a ma, e a mayele.

²⁵ A to pama ramini tande, a naxa so banxi kui. A naxa ginemedi belexe suxu, ginemedi naxa keli.

²⁶ Na xibaaru naxa yensen na yire birin na.

Isa donxui firin nayalanfe

²⁷ Isa to keli menni, donxui firin naxa bira a foxo ra, e nu e xui ite a be, «Dawuda xa Di, kinikini muxu ma!»

²⁸ Isa to so banxi, donxuie naxa e maso a ra. A naxa e maxarin, «Wo laxi a ra a n noma wo rayalande?» E naxa a yaabi, «Iyo, Marigi.»

²⁹ Isa naxa a belexe sa e ya ma, a a fala e be, «Wo waxofe xa raba wo be alo wo laxi a ra ki naxe.»

³⁰ E yae naxa rabi keren na. Isa naxa a matintin e ra a xoroxoe ra, «Mixi yo naxa yi fe kolon.»

³¹ Kono e to mini, e naxa siga Isa xa fe fala ra na boxi yire birin.

Boboe rayalanfe (Luki 11:14-15)

³² Isa nun a ƒoxirabirɛɛ to nu kelife naa, mixi nde naxa fa xɛmɛ nde ra a xɔn ma jinne nu bara naxan findi boboe ra.

³³ Isa to na jinne keri, boboe naxa wɔyɛn. Nama naxa kaaba, e a fala, «Yi fe mɔoli singe mu nu to Isirayila bɔxi ma.»

³⁴ Kɔnɔ Farisenie tan naxa a fala, «A jinnɛɛ kerima jinne mange nan saabui ra.»

*Isa kinikinife jama ma
(Maraki 6:6, 6:34, Luki 8:1)*

³⁵ Isa naxa taaɛ birin ijerɛ, a xungbe nun a xuri. A nu mixie xaranma e xa salidee kui, a nu e kawandi Ala xa mangɛya xa xibaaru fanyi ra, a nu furema mɔoli birin nayalan.

³⁶ A nu jama toma tɛmɔi naxɛ, a nu kinikinima e ma, barima sɛnbɛ nun limaniya birin nu baxi e yi. E nu luxi nɛ alo yɛxɛɛ naxɛɛ makantama mu na.

³⁷ Na kui, a naxa a fala a ƒoxirabirɛɛ bɛ, «Xɛ xaba wali belebele nan na, kɔnɔ walikɛɛ tan xurun.

³⁸ Wo xɛ kanyi maxandi alako a xa walikɛɛ rasanba a xa xɛ xabade.»

10

*Isa xa xɛɛra fu nun firinyie
(Maraki 3:13-19, Luki 6:12-16)*

¹ Isa naxa a ƒoxirabirɛ fu nun firinyie xili, a nɔɛ so e yi ra alako e xa nɔ jinnɛɛ keride mixie ƒoxɔ ra, e man xa nɔ furema mɔoli birin nayalande.

² Na xɛɛra fu nun firinyi xilie nan ya: a singe, Simɔn, naxan man xili Piyeri, nun a xunya Andire, Sebede xa di Yaki, nun a xunya Yaya,

³ Filipu nun Barotolome, Tomasi nun Matiyo duuti maxili, Alifa xa di Yaki nun Tadayo,

⁴ Simōn naxan xili Seloti, nun Yudasi Isikariyoti naxan Isa yanfa.

*Isa a xa xεera fu nun firinyie xεefe
(Maraki 6:7-13, Luki 9:1-6)*

⁵ Isa naxa yi xεmε fu nun firinyie xεε yi yaamari ra: «Wo naxa siga mixie yire Yuwifie mu naxee ra, wo naxa so Samarikae xa taae kui.

⁶ Wo xa siga Isirayilakae nan xōn, naxee luxi alo yεxεε lōexie.

⁷ Wo xa kawandi ti kira xōn a Ala xa mangeya niini bara makōrε.

⁸ Wo xa furemae rayalan, wo xa faxamixie rakeli, wo xa kune kanyie raseniyeu, wo xa jinnee keri. Wo kixi ne, wo mu sese fi. Wo fan xa mixi ki na ki.

⁹ Wo naxa xεema, gbeti, xa na mu a ra kōbiri xanin wo xun ma.

¹⁰ Wo man naxa gbōnfōe, donma firin nde, sankiri, xa na mu a ra xuli xanin wo xun ma. A lanma baloe xa fi walike ma.»

¹¹ «Wo na so taa naxan kui, wo xa mixi fanyi nde fen naxan wo yigiyama, wo lu naa han wo siga taa gbete.

¹² Wo na so mixie xōnyi, wo xa e xεebu.

¹³ Xa na fōxōe mixie fan, Ala xa wo xa duba suxu e xa fe ra. Kōnō xa naakae mu fan, Ala naxa na duba suxu.

¹⁴ Xa mixie mu tin wo rasenede, xa na mu a ra e tondi e tuli matide wo xa masenyi ra, wo ne kelima na banxi xa na mu a ra na taa kui, wo xa menni bende rakōnkōn wo sanyie ra.

15 N xa nɔndi fala wo be, kiiti sa λoxoe, kiiti fanma Sodoma nun Gomora taakae ra dangife na taa mixie ra.»

*Isa fɔxirabirɛɛ fama naxankatade
(Maraki 13:9-13, Luki 12:11-12, 21:12-19)*

16 «Wo wo tuli mati, n na wo xeeɛɛ ne alo yexɛɛ naxee soma wula baree tagi. Na kui, wo xa kɔɔta alo yere, wo yuge xa fan alo turunna xɔni.

17 Wo xa wo yete matanga mixie ma, barima e wo soma ne kiitisae yi ra, e wo bɔnbɔma ne sebere ra e xa salidee kui,

18 e wo xaninma ne gominae nun mangɛɛ yire n ma fe ra. Na kui, wo findima ne n ma seedee ra e tan be, a nun si gbeteɛ be.

19 E na wo so nee yi ra, wo naxa kɔntɔfili wo xa masenyi xa fe ra, wo naxan falama nun wo a falama ki naxe, barima na birin fima ne wo ma na waxati yati.

20 Wo tan xa mu woyenma, wo Baba Ala Xaxili nan woyenma wo saabui ra.»

21 «Mixi fama a ngaxakerenyi yanfade, a a sa mixie belexe, e xa a faxa. Babe fan na mooli niyama a xa di ra, die fan kelima ne e barimae xili ma, e xa e faxa.

22 Mixi birin fama wo xɔnde n xili xa fe ra, kɔnɔ naxan na wakili han a rapɔnyi, na kanyi kisima ne.

23 Xa e wo naxankata yire nde, wo xa wo gi, wo siga taa gbete. N xa nɔndi fala wo be, wo mu gema Isirayila taa birin ipereɛde a fa lu Adama xa Di mu fa.»

24 «Taalibi mu dangima a karamoxo ra, konyi fan mu dangima a marigi ra.

25 A lanma taalibi xa lu alo a karamoxo, konyi fan xa lu alo a marigi. Xa foxoe xunyi xili fala jinne Belesebulu, e naxan falama a xa foxoe mixie xun ma, a jan dangima na ra.»

Gaaxufe Ala ya ra

(Maraki 8:38, Luki 9:26, 12:2-9)

26 «Wo naxa gaaxu mixie ya ra, barima fefe noxunxi mu na naxan mu fama makenende, gundo yo mu na naxan mu fama kolonde.

27 N naxan falama wo be koe ra, wo xa na masen yanyi ra. Wo naxan mema makoyikoyi ra, wo xa dunja birin nakolon a ra.

28 Wo naxa gaaxu mixie ya ra naxee noma mixi fate bende nan tun faxade, a fa li e mu noma wo nii tan masotode. Wo xa gaaxu Ala nan ya ra, naxan noma fate bende nun nii sontode yahannama.

29 Turunna firin xa mu sarama batanka keren na? Kono hali xoni di keren mu birama boxi ma xa wo Baba Ala sago mu a ra.

30 Wo xunsexe yati kontixi.

31 Na kui, wo naxa gaaxu, barima wo tide gbo dangi turunna xoni gali ra.»

32 «Mixi yo naxan n kolonma a Marigi ra adamadie ya xori, n fan na kanyi kolonma n Baba ya xori ariyanna.

33 Kono naxan na tondi n kolonde a Marigi ra adamadie ya ma, n fan tondima ne na kanyi rakolonde n Baba ra naxan na ariyanna.»

Isa foxirabirae nun toere

(Luki 12:51-53, 14:26-27, 9:23-24, Maraki 8:34-35)

34 «Wo naxa a mapoxun a n faxi bojesa nan na dunija. N mu faxi bojesa xa ra, n faxi santidegema nan na.

35 N faxi fatanyi nan na di xemε nun a baba tagi, di gine nun a nga tagi, mamadi nun a mama tagi.

36 Mixi ngaxakerenyie nan findima a yaxuie ra.

37 Mixi naxan a baba nun a nga xanuma dangife n tan na, na kanyi mu daxa a xa lu n seeti ma. Mixi naxan a xa di xanuma dangife n tan na, na kanyi mu daxa a xa lu n seeti ma.

38 Xa mixi naxan mu tin tōore nun faxe ra, a mu bira n fōxo ra, na kanyi mu daxa a xa lu n seeti ma.

39 Mixi naxan wama a yete rakisife, na kanyi loema ne. Naxan a yete ralōema n tan ma fe ra, na kanyi kisima ne.»

Isa fōxirabiree rasenefe

(Maraki 9:37,41, Luki 9:48, 10:16, Yaya 13:20)

40 «Mixi naxan na wo rasene, a n tan nan nasenexi. Mixi naxan na n nasene, a n xεema nan nasenexi.

41 Mixi naxan na namijonme rasene a xa namijonmeja ma, a baraayi sotoma ne alo namijonme. Mixi naxan na tinxintōe rasene a xa tinxinyi ma, a baraayi sotoma ne alo tinxintōe.

42 Mixi naxan na hali ye xinbeli pooti ya keren fi yi mixi xuri keren ma a to findixi n fōxirabire ra, n xa nōndi fala wo be, na kanyi mu ganma a baraayi ra muku.»

11

Annabi Yaya xa maxorinyi (Luki 7:18-35)

¹ Isa to γε yi yaamarie fide a foxirabire fu nun firinyie ma, a naxa keli menni, a siga Yuwifie xa taae alako a xa mixie xaran, a e kawandi.

² Annabi Yaya to Isa Ala xa Mixi Sugandixi xa fe me geeli kui, a naxa a foxirabire ndee xee Isa ma.

³ E naxa a maxorin, «I findixi Ala xa Mixi Sugandixi nan na naxan lanma a xa fa, ka muxu xa mixi gbete nan mame?»

⁴ Isa naxa e yaabi, «Wo fe naxan mexi nun wo fe naxan toxi, wo sa na dentege sa Yaya be.

⁵ Donxui se toma, namatee perema, kune kanyie yalanma, tulixorie fe mema, faxamixie kelima, fuxarilae kawandima xibaaru fanyi ra.

⁶ Seewe na mixi be naxan mu siikema n ma fe ra.»

⁷ Annabi Yaya foxirabiree to siga, Isa naxa nama maxorin Yaya xa fe ma, «Wo siga munse matode wula i? Kale, foye naxan namaxama?

⁸ Xa na mu a ra, wo siga munse matode? Dugi tofanyi kanyie? Dugi tofanyi kanyie toma mange banxie nan kui.

⁹ Wo fa siga munse matode? Namijonme? Iyo, n xa a fala wo be, a jan dangi namijonme ra.

¹⁰ A tan nan xa fe sebexi Kitaabui kui, <N fama n ma xera rasanbade i ya ra alako a xa kira yailan i be.>

¹¹ N xa nondi fala wo be, gine yo mu di bari naxan dangi Yaya Xunxa ra. Konon n man xa a

fala wo be, mixi naxan na Ala xa mangeya niini bun ma, a xurun kiyoki, a fan dangi Yaya ra.

¹² Kabi Yaya Xunxa xa waxati han to, Ala xa mangeya senbe nan tun sotoma. Senbema nan luma a niini bun ma.

¹³ Namijonmæe birin nun Tawureta Munsaba bara Ala xa mangeya niini xa fe fala han Annabi Yaya waxati.

¹⁴ Xa wo tinma nondi ra, wo xa a kolon Kitaabui to a fala a Annabi Eliya gbilenma fa ra, a nu Yaya nan ma fe falafe.

¹⁵ Xa wo tuli fe mema, wo xa wo tuli mati yi masenyi ra.»

¹⁶ «N noma to mixie misaalide munse ra? E maniyaxi dimedie nan na naxee doxo xi taa kui, e nu a fala e booree be,

¹⁷ <Muxu bara xule fe wo be, kono wo mu fare boronxi. Muxu bara jon beeti ba, kono wo mu sunnunxi.»

¹⁸ «Annabi Yaya to nu sunma, e naxa a fala a xa fe ra, <Ninne na a foxo ra.>

¹⁹ Adama xa Di to fa, a tan mu tondi sigade xulunyi yire. Na kui, e bara a fala, <Furi jaaxi siisila mato! E nun duuti maxilie nun yunubitæe nan a ra!> Kono xaxilimaya kolonma a kewali nan ma.»

*Taa danxaniyataree xa gbaloe
(Matiyu 10:15, Luki 10:12-15)*

²⁰ Na temui Isa naxa xono mixie ma naxee nu sabatixi taae kui a kaabanako gbegebe rabaxi dennaxe, barima e mu tuubi.

²¹ «Gbaloe na wo be, Korasinkae! Gbaloe na wo fan be, Betesayidakae! Kaabanako naxee

raba wo tagi, xa nee sa raba Tire nun Sidon ne nu, a a lima e tan bara tuubi nu a rakuya, e sunnun donma ragoro e ma, e te xube maso e ma e xa tuubi tonxuma ra.

²² Na nan a ra n xa a fala wo be, kiiti sa loxe xoxoma wo tan ma dangi Tirekae nun Sidonkae ra.

²³ I tan Kaperenamu go, i joxo a ma a i tema han ariyanna kui? Ade, i ragoroma ne han yahannama, barima kaabanako naxee raba i tagi, xa nee sa raba Sodom ne nu, a a lima na taa mu sontoma nu.

²⁴ Na nan a ra, n xa a fala wo be, kiitisa loxe xoxoma wo tan ma dangi Sodomakae ra.»

Fafe Isa ma
(Luki 10:21-22)

²⁵ Na temui Isa naxa a fala, «Baba Ala, koore nun boxi Marigi, n bara i tantu i to yi fee noxunxi lonnilae nun xaxilimae ma, i e masen dimedie be.

²⁶ Iyo, n Baba, n bara i tantu barima i kenene fe nan ya.»

²⁷ «N Baba bara fe birin taxu n na. Mixi yo mu Ala xa Di kolon, fo Baba Ala. Mixi yo mu Baba Ala kolon, fo Ala xa Di, a nun Di nu tin a masende naxan be.

²⁸ Wo fa n ma, wo tan naxee taganxi, kote binye naxee xun, n xa malabui fi wo ma.

²⁹ Wo xa n ma karafoe nan nagoro wo kon ma, wo xa findi n ma taalibie ra, barima n boje beexi, a mu tema. Na kui, wo boje malabui sotoma ne,

³⁰ barima n karafoe naxan nagoroma wo kon, a mu xoxo, n kote naxan doxoma wo xun, a mu binya.»

12

Malabu ƙɔɔɛ xa seriye (Maraki 2:23-28, Luki 6:1-11)

¹ Na waxati, malabu ƙɔɔɛ ma, Isa nu jerefe xee tagi. Kaame to nu a foxirabirɛe suxuxi, e naxa mengi tonsɔɛ ndee ba, e xa e don.

² Farisenie to na to, e naxa woyen Isa be, «A mato, i foxirabirɛe na malabu ƙɔɔɛ seriye matandife.»

³ A naxa e yaabi, «Wo mu nu a xaran Dawuda naxan naba kaame to a suxu, a tan nun naxee nu na a foxo ra?

⁴ A so ne Ala xa banxi kui, a taami don naxan fixi Ala ma, hali a to mu daxa a tan nun a foxirabirɛe xa na don, fo serexedubee.

⁵ Wo man mu nu a xaran Tawureta Munsu kui, a serexedubee walima malabu ƙɔɔɛ hɔrɔmɔbanxi kui, kɔnɔ e mu yunubi sɔtɔma na kui?

⁶ N xa a fala wo be, naxan na wo yire be, a tide gbo hɔrɔmɔbanxi be.

⁷ Xa wo fahaamui sɔtɔxi sebeli ma nu, naxan a masenxi, «Hinne rafan n ma dangife serexe ra,» wo mu tinxintɔɛe tɔɔnegema nu.

⁸ Adama xa Di nan na malabu ƙɔɔɛ marigi ra.»

⁹ Isa to keli menni, a naxa so e xa salide kui.

¹⁰ A naxa xeme nde li naa, naxan belexe tuuxi a ma. E naxa Isa maxarin, «A daxa mixi xa furema rayalan malabu ƙɔɔɛ?» E nu katafe ne e xa no Isa kalamude.

¹¹ Isa naxa e yaabi, «Xa wo xa yexee nde sin yili kui malabu ƙɔɔɛ ma, nde na wo ya ma naxan tondima a ratede?

¹² Adama tide gbo dangi γεχεε ra pon! Na nan a ra, fe fanyi rabafe daxa malabu λοχοε ma.»

¹³ Na kui, a naxa a fala βελεχε tuuxi kanyi βε, «I βελεχε itala.» A naxa a itala, a naxa yalan alo a βελεχε boore.

¹⁴ Κονο Farisenie to mini, e naxa e malan, e xa sa kira fen Isa faxafe ma.

Isa, Ala xa walike sugandixi

¹⁵ Isa to na kolon, a naxa keli naa. Mixi gbegebe naxa bira a φοχο ra. A naxa furema birin nayalan,

¹⁶ a naxa e raton e naxa a xa fe fala mixie βε.

¹⁷ Na kui, Annabi Esayi xa masenyi naxa kamali, a to a masen,

¹⁸ «N ma walike sugandixi nan ya, n xanuntenyi naxan naxan n βοπε ma. N nan n Xaxili ragoroma ne a ma, a fan tinxinyi masen sie βε.

¹⁹ A mu sonxoε ratema, a mu gbelegbelema, mixi yo mu a xui itexi mema taa kui.

²⁰ A mu kale konkoronxi girama, a mu lanpui δεχε xuri raxubenma, han a tinxinyi xunnakelima temui naxe.

²¹ Si birin e xaxili tima ne a xili ra.»

Xaxili Seniyenxi matandife

(Maraki 3:20-27, 7:16-17, Luki 11:14-23, 6:44-45)

²² Mixi nde naxa fa xeme nde ra Isa xon jinne nu bara naxan findi donxui nun boboe ra. Isa naxa a rayalan, a ya naxa se to, a tuli naxa fe me.

23 Nama birin naxa kaaba, e nu e bore maxorin, «Dawuda xa Di xa mu yi ra?»

24 Farisenie to e xui με, e naxa a fala, «Yi xeme pinne kerima pinne mange Belesebulu nan saabui ra.»

25 Isa to e xaxili ma fe kolon, a naxa a masen e be, «Namane yo a yete gere lantareya kui, na namane xun nakanama ne feo! Taa fan, xa na mu a ra denbaya, xa e e yete gere lantareya kui, e mu xanma.

26 Xa Sentane Sentane keri, a na a yete nan gerefe. A xa mangeya fa xanma di?

27 Xa n tan pinne kerima Belesebulu nan saabui ra, wo tan xa mixie e kerima nde saabui ra? Na kui e tan nan yati wo makiitima.

28 Kono xa n tan pinne kerima Ala Xaxili nan saabui ra, na nan na ki Ala xa mangeya niini yati nan bara wo li.

29 Mixi noma sode senbema xa banxi kui, a a harige ba a yi ra, xa a mu a xiri sinden? Kono xa mixi banxi kanyi xiri, a noma ne a harige birin mupade.»

30 «Mixi naxan mu birama n foxo ra, a tixi n kanke ne. Naxan mu n malima mixi malande, a na mixie rayensenfe ne.

31 Na nan a toxi, n xa a fala wo be, adamadie xa yunubie nun marasotose birin noma ne xafaride, kono Ala Xaxili rasotofe tan mu xafarima mixi be muku.

32 Mixi na Adama xa Di rasoto, na yunubi noma ne xafaride a kanyi be. Kono mixi na Ala Xaxili Seniyenxi rasoto, na yunubi mu noma xafaride na kanyi be dunija, a mu noma xafaride aligiyama.»

³³ «Xa sansi findi a fanyi nan na, a bogi fanyi nan naminima. Xa sansi findi a kobi nan na, a bogi kobi nan naminima. Sansi kolonma a bogi nan ma.

³⁴ Wo tan bɔximase bɔnsɔɛ, wo mu nɔma wɔyɛn fanyi falade, barima wo bɔɛ kobi. Mixi bɔɛ rafexi naxan na, na nan minima a dɛ i.

³⁵ Fe fanyi to ragataxi mixi fanyi bɔɛ kui, a fe fanyi nan naminima. Fe kobi to ragataxi mixi kobi bɔɛ kui, a fe kobi nan naminima.

³⁶ N xa a fala wo bɛ, kiitisa lɔxɔɛ, adamadie dɛntɛgɛ sama nɛ wɔyɛn kobi birin ma naxee mini e dɛ i.

³⁷ I wɔyɛnyi naxan falama dunjɛgiri kui, na nan kiiti fanma i ra, na nan kiiti kanama i ra.»

Annabi Yunusa xa tɔnxuma

(Matiyu 16:1-4, Maraki 8:11-12, Luki 11:29-32)

³⁸ Na xanbi, seriyɛ karamɔxɔɛ nun Farisenie naxa wɔyɛnyi tongo, e a fala Isa bɛ, «Karamɔxɔ, muxu wama i xa kaabanako nde tofe, a xa findi tɔnxuma ra muxu bɛ.»

³⁹ Isa naxa e yaabi, «To mixie kobi, e bara gbilen Ala fɔxɔ ra. E wama tɔnxuma makaabaxi tofe, kɔnɔ tɔnxuma yo mu fima e ma bafe Annabi Yunusa xa tɔnxuma ra.

⁴⁰ Annabi Yunusa xi saxan, kɔɛ saxan nadangi yɛxɛ xungbe furi kui ki naxɛ, Adama xa Di fan xi saxan, kɔɛ saxan nadangima na ki nɛ bɔxi bun ma.

⁴¹ Kiiti lɔxɔɛ, Ninewekae tima nɛ e nun to mixie, e seedeɛɔxɔya ba wo xili ma, barima e tan tuubi nɛ Annabi Yunusa xa kawandi saabui ra, a fa li naxan na wo yire yi ki be, a tide gbo Annabi Yunusa bɛ.

⁴² Kiiti λοχθε, Seeba mange gine fan tima ne e nun to mixie, a seedeποχθoγa ba wo xili ma, barima a tan fa ne kelife yire makuye Sulemani xa lonni ramede, a fa li naxan na wo yire yi ki be, a tide gbo Sulemani be.»

Ninne gbilenfe a lingira fori
(Luki 11:24-26)

⁴³ «Ninne na gbilen mixi φοχο ra, a sigama yire maxare ne lingira gbete fende, κoκo a mu a toma.

⁴⁴ Na temui a a falama a yete be, «N xa gbilen n ma banxi kui n kelixi dennaxe.» A na gbilen menni a a lima ne na banxi makoxi, a raxunmaxi a fanyi ra, pinne gbete yo mu na.

⁴⁵ Na temui, a sigama ne a sa fa pinne solofere gbete ra naxee jaaxu a be, e birin so na banxi kui, e sabati naa. Na kui, na mixi xa fe jaaxuma ne dangife a singe ra. Na nan mooli rabama to mixi kobie be.»

Isa nga nun a xunyae
(Maraki 3:31-35, Luki 8:19-21)

⁴⁶ Beenun Isa xa γε woγende jama be, a nga nun a xunya xememaе naxa fa, e ti tande, e nun Isa xa de masara.

⁴⁷ Mixi nde naxa a fala a be, «I nga nun i xunyae na tande, e wama wo xa de masara.»

⁴⁸ Koko Isa naxa na kanyi yaabi, «Nde findixi nga ra? Nde findixi n xunyae ra?»

⁴⁹ Na temui Isa naxa a belexe ti a foxirabirxe ma, a a masen, «A mato, n nga nun n xunyae nan ya.

⁵⁰ Mixi yo naxan n Baba sago rabama naxan na ariyanna, na kanyi nan findixi n xunya xemema, n maagine, nun n nga ra.»

13

Xe rawali xa taali

(Maraki 4:1-20, Luki 8:4-15)

¹ Na loxo, Isa naxa mini banxi, a sa doxo baa de ra.

² Nama gbegbe to malan a yire, a naxa sa doxo kunkui kui, nama naxa lu baa de ra.

³ A naxa fe wuyaxi masen e be taalie ra.

A naxa a masen, «Wo wo tuli mati. Xe rawali nde nan mini sansi xori garansande.

⁴ A to nu sansi xori garansanma, xori ndee naxa bira sankira xon, xonie naxa fa, e e don gbiki.

⁵ Xori ndee fan naxa bira gema yire, bende mu gbo dennaxe. Nee naxa bula mafuren na, barima na bende mu tilin.

⁶ Kono soge to xono, na sansie naxa ragan, e xara gben, barima sanke mu nu na e be.

⁷ Sansi xori ndee fan naxa bira tunbe kunsie tagi. Tunbe kunsie naxa gbo, e sansie ixeten, e e kana.

⁸ Sansi xori ndee fan naxa bira bende fanyi ma. Na xorie tan, e keren keren birin naxa sansi tonsoc ramini, ndee naxa xori keme ramini, ndee xori tongo senni, ndee xori tongo saxan.

⁹ Xa wo tuli fe mema, wo wo tuli mati yi masenyi ra.»

¹⁰ Isa foxirabiree naxa e maso a ra, e a maxorin, «Munfe ra i woyenma nama be taali ra?»

¹¹ Isa naxa e yaabi, «Ala bara fahaamui fi wo ma wo xa a xa mangeya niini gundo kolon, kɔnɔ na fahaamui mu fixi mixi gbetɛe tan ma.

¹² Mixi fahaamuxi xa fahaamui xun masama, kɔnɔ mixi fahaamutare, hali a naxan maɲɔxun a gbe ra, na fama bade a yi ra.

¹³ Na nan a toxi n woyenma mixie be taali woyenyi ra, barima e ya se toma, kɔnɔ e mu a igbema, e tuli fe mema, kɔnɔ e mu a fahaamuma.

¹⁴ Na kui, Annabi Esayi xa masenyi bara rakamali e xa fe ra, naxan a masenxi,

<Wo fe mema,
kɔnɔ wo mu a fahaamuma.
Wo fe toma,
kɔnɔ wo mu a igbema.

¹⁵ Yi nama bɔɲe bara xɔɔxɔ.

E bara e tuli dɛɛɛ, e bara e ya raxi,
alako e ya naxa fa fe igbe, e tuli naxa fa fe me,
e bɔɲee naxa fa fe kolon,
e naxa fa e ya rafindi n ma n xa e rayalan.»

¹⁶ «Kɔnɔ ɲɛlexinyi na wo tan be, barima wo yae se igbema, wo tulie fe mema.

¹⁷ N xa nɔndi fala wo be, namijɔnme nun tinxintɔe gbege bara wa e xa fee to wo naxee tofe, kɔnɔ e mu e to. E bara wa e xa fee me wo naxee mefe, kɔnɔ e mu e me.»

¹⁸ «Wo wo tuli mati, wo xa fahaamui soto xesa xa taali ma.

¹⁹ Mixi na Ala xa mangeya niini xa masenyi me, a mu a fahaamu, Sentane fama ne na masenyi bade a bɔɲe ma. Na kanyi misaalixi sansi xɔri nan na naxan biraxi kira xɔn ma.

²⁰ Sansi x̄ori naxee bira ḡeme yire, nee misaalixi mixi nan na naxan Ala xa masenyi m̄ema, a a suxu mafuren s̄eewe ra.

²¹ K̄on̄o sanke to mu na a b̄e, a xa danxaniya mu buma. T̄ore nun j̄axankate na a li Ala xa masenyi xa fe ra, a gbilenma Ala xa fe f̄ox̄o ra keren na.

²² Sansi x̄ori naxan bira tunbe kunsie tagi, na misaalixi mixi nan na naxan Ala xa masenyi m̄ema, k̄on̄o yi dunija k̄ont̄ofili nun naafuli x̄oli a suxu han a Ala xa masenyi b̄eɓin. Na kui, Ala xa masenyi mu n̄oma a b̄oɓe masarade.

²³ Sansi x̄ori naxan bira bende fanyi tan ma, na misaalixi mixi nan na naxan Ala xa masenyi m̄ema, a a fahaamu, a a b̄oɓe masara. Na sansi x̄ori a bogi raminima n̄e, nde x̄ori k̄eme ramini, nde tongo senni, nde tongo saxan.»

Nooge jaaxi xa taali

²⁴ Isa naxa taali gbete masen e b̄e, «Ala xa mangeya luxi n̄e al̄o x̄eme naxan a xa x̄e garansan sansi x̄ori fanyi ra.

²⁵ K̄on̄o mixie nu xife temui naxe, a yaxui naxa fa, a jooge jaaxi x̄ori garansan sansi fanyi x̄ori longori ra, a siga.

²⁶ Sansie to bula, e te han e dendenyi bara mini folo, walik̄ee naxa jooge jaaxi fan to sansie longori ra.

²⁷ E naxa x̄e kanyi max̄orin, <Marigi, i mu sansi x̄ori fanyi xa garansan i xa x̄e ma? Na jooge jaaxi fa kelixi minden?>

²⁸ A naxa e yaabi, <N yaxui nde nan na rabaxi.> Walikée naxa a maxorin, <I wama muxu xa sa a tala?>

²⁹ A naxa a fala, <Ade, xa na mu a ra sansi fanyi fan talama ne jooge jaaxi foxo ra.

³⁰ Wo xa a lu e birin xa mo han xe xaba loxo. Na temui n a falama ne xe xabae be, wo jooge jaaxi nan singe tala, wo a raxiri alako a xa gan. Kono wo sansi fanyi tan xaba, wo a xori ragata n ma bili kui.>>

*Konde xori nun lebini xa taalie
(Maraki 4:30-32, Luki 13:18-21)*

³¹ Isa naxa taali gbete masen e be, «Ala xa mangeya maniyaxi konde xori nan na, mixi naxan si a xa daaxa.

³² A xori xurun sansi xori birin be, kono a na mo, a bili xungbo boxi sansi birin be. A findima wuri bili nan na, xonie fama e tsee sade naxan salonyie kon na.»

³³ Isa naxa taali gbete masen e be, «Ala xa mangeya maniyaxi lebini nan na, gine naxan sa farin busali tagi xun ma, na fa farin birin nate.»

*Isa nun taali woyenyie
(Maraki 4:33-34)*

³⁴ Isa naxa na fe birin masen jama be taalie ra. A jan mu nu masenyi yo tima e be a mu a fala taali daaxi.

³⁵ Na kui, namijonme xa masenyi naxa kamali, «Taali woyenyie nan minima n de i. N fee masenma ne naxee nu noxunxi kabi dunija daa temui.»

Isa jooge jaaxi xa taali tagi rabafe

³⁶ Na temui, Isa naxa keli jama xun ma, a so banxi. A fɔxirabirɛɛ naxa e makɔrɛ a ra, e a fala a bɛ, «Nooge jaaxi xa taali tagi raba muxu bɛ.»

³⁷ A naxa e yaabi, «Naxan sansi fanyi garansanma, na misaalixi Adama xa Di nan na.

³⁸ Xɛ misaalixi dunija nan na. Sansi fanyi misaalixi mixie nan na, naxee na Ala xa mangɛya niini bun ma. Nooge jaaxi misaalixi Sentanɛ xa die nan na.

³⁹ Yaxui naxan jooge xɔri garansan, a misaalixi Ibulisa nan na. Xɛ xabɛ misaalixi dunija rapɔnyi nan na. Xɛ xabae misaalixi malekɛɛ nan na.

⁴⁰ Na jooge jaaxi talama ki naxɛ, a woli tɛ i, dunija rapɔnyi fan luma na ki nɛ.

⁴¹ Adama xa Di fama a xa malekɛɛ xɛɛde, e mixi ratantanyie nun mixi kobie ba mixi gbɛtɛɛ ya ma, naxee na Ala xa mangɛya niini bun ma.

⁴² E e wolima nɛ tɛ mankanɛ xɔɔra, wa nun jin maxinyi na dennaxɛ.

⁴³ Na temui tinxintɔɛɛ tan yanbama nɛ alɔ soge e Baba xa mangɛya niini bun ma. Xa wo tuli fe mema, wo wo tuli mati yi masenyi ra.»

Harige xungbe xa taalie

⁴⁴ «Ala xa mangɛya man luxi nɛ alɔ naafuli xungbe naxan nu nɔxunxi xɛ ma. Mixi nde to mini a ma, a naxa gbilen a nɔxun na, a siga jɛlexinyi kui. A naxa a sɔtɔsɛ birin mati a fa na xɛ sara.»

⁴⁵ «Ala xa mangɛya man luxi nɛ alɔ yulɛ naxan diyaman tofanyi fenfe.

⁴⁶ A to diyaman hagige keren to, a naxa sa a sɔtɔsɛ birin mati, a fa na diyaman sara.»

Yele xa taali

⁴⁷ «Ala xa mangeya man luxi ne alo yele naxan bara sa baa ma, a yexε mooli birin suxu.

⁴⁸ Yele to rafe, mixie naxa a mabendun baa de ra. E naxa dɔxɔ, e yexεe mayegeti, e a fanyie sa paanie kui, e a jaaxie wole.

⁴⁹ Dunipa raponyi luma na ki ne. Malekee fama mixi kobie nun mixi tinxinxie mayegetide,

⁵⁰ e mixi kobie woli te mankanε xɔɔra, wa nun jin maxinyie na dennaxe.»

Lɔnni fori nun a neene

⁵¹ Isa naxa e maxɔrin, «Wo bara na birin fahaamu?» E naxa a yaabi, «Iyo.»

⁵² A naxa a masen e be, «Na nan a toxi, seriye karamɔxɔ naxan bara fahaamui soto Ala xa mangeya niini xa fe ma, a luxi alo banxi kanyi naxan se neene nun se forie raminima a harige ya ma.»

*Nasaretikae tondife lade Isa ra
(Maraki 6:1-6, Luki 4:16-30)*

⁵³ Isa to ge na taalie masende, a naxa siga,

⁵⁴ a sa so a xonyi, a mɔxi dennaxe. A to na mixie xaran e xa salide kui, e de naxa ixara. E naxa e bore maxɔrin, «Yi xeme yi lonni sotoxi minden? A nɔxi yi kaabanako fee rabade di?

⁵⁵ Kamuderi xa di xa mu yi ki? A nga xa mu xili Mariyama? A xunyaε xa mu findi Yaki, Yusufu, Yuda, nun Simɔn na?

⁵⁶ A xunya ginεmaε fan mu na won ya ma be? A fa yi birin sotoxi minden?»

⁵⁷ Na kui, e naxa xɔnɔ a ma, e tondi lade a ra.

Isa naxa a masen e be, «Namijonme binyaxi yire birin fo a xonyi, a ngaxakerenyie tagi.»

⁵⁸ A mu kaabanako gbegbe raba naa e xa danxaniyatareɓa xa fe ra.

14

Annabi Yaya xa faxe

(Maraki 6:14-29, Luki 9:7-9)

¹ Na waxati, Galile mange Herode naxa Isa xa fe me. A naxa a fala a xa mixie be,

² «Yaya Xunxa nan kelixi faxe ma. Na nan a toxi noe na a yi a xa kaabanakoe raba.»

³ A na fala ne, barima a tan Herode nu bara yaamari fi Yaya xa suxu, yolonxoniyi xa sa a ma, a xa sa geeli Herodiyasi xa fe ra, a taara Filipu xa gine.

⁴ Yaya nu a falama Herode be, «A mu daxa i xa yi gine tongo.»

⁵ Herode nu wama Yaya faxafe ne, konɔ a nu gaaxuxi nama ya ra, barima e nu laxi a ra a namijonme nan nu Yaya ra.

⁶ Na temui, e to nu Herode bari ne xungbilenyi xulunyi tife, Herodiyasi xa di gine naxa fare boron mixie be. A naxa rafa Herode ma

⁷ han a naxa a kali a a na sese maxorin a ma, a a fima ne a ma.

⁸ Herodiyasi xa marasi ma, a xa di naxa a fala Herode be, «Yaya Xunxa xunyi so n yi ra pileti ma.»

⁹ Mange naxa nimisa, konɔ a xa marakali nun a xa xonee xa fe ra, a naxa yaamari fi e xa Yaya xunyi so na ginedimedi yi ra.

¹⁰ A naxa mixie xεε geeli, e xa Yaya xunyi bolon a dε i.

¹¹ E naxa fa a xunyi ra pileti ma, e a so ginɛdimɛdi yi ra. Ginɛdimɛdi fan naxa a xanin a nga xɔn ma.

¹² Yaya fɔxirabirɛɛ naxa sa a fure tongo, e sa a ragata, e naxa sa na dentɛgɛ sa Isa bɛ.

*Isa donse fife xεmɛ mixi wulu suuli ma
(Maraki 6:30-44, Luki 9:10-17)*

¹³ Isa to na fe mɛ, a naxa keli mɛnni kunkui kui, a siga a kerenyi ma wula i. Nama to a kolon, e fan naxa keli e xa taae, e siga a fɔxɔ ra e sanyi ra.

¹⁴ Isa to goro kunkui kui, a naxa nɔma gɛgɛbe to naa. A naxa kinikini e ma, a e xa furemae rayalan.

¹⁵ Nunmare to so fɔlɔ, Isa fɔxirabirɛɛ naxa e maso a ra, e a fala a bɛ, «Won na wula nɛ yi ki, kɔɛ fan bara so. Nama rayensen alako e xa siga donse sara taae kui.»

¹⁶ Isa naxa e yaabi, «Hali e mu siga. Wo tan nan xa donse fi e ma.»

¹⁷ Kɔnɔ e naxa a fala a bɛ, «Taami gundi suuli nun yɛxɛ firin gbansan nan na muxu yi ra.»

¹⁸ A naxa a fala e bɛ, «Wo fa nee ra n xɔn ma be.»

¹⁹ Isa naxa nɔma yamari e xa e magoro na nɔoge xinde ma. A naxa na taami suuli nun na yɛxɛ firin tongo, a a ya rate koore ma, a fa Ala nuwali sa. A naxa taamie igira, a fa e so a fɔxirabirɛɛ yi ra, e xa e itaxun nɔma ma.

²⁰ Nama birin naxa e dɛge han e wasa. Donse dɔnɔxɔɛ xuntunyie to matongo, debe fu nun firin nan nafe.

²¹ Mixi naxee e dege, xeme wulu suuli jondon nan nu e ra, bafe ginεε nun dimεε ra.

Isa jεεfe ye fari

(Maraki 6:45-52, Yaya 6:15-21)

²² Na xanbi Isa naxa a fala a foxirabireε be, a e xa baki kunkui kui, e xa siga a ya ra naakiri ma, a tan xa nu jama ragbilen.

²³ Isa to ge jama ragbilende, a naxa te geya fari a kerenyi ma, alako a xa Ala maxandi. Kεε naxa a li naa, a keren.

²⁴ A a lixi kunkui nu bara makuya xare ra, moronyie nu na a mabonbofe ki fanyi ra barima foye ya nu rafindixi a ma.

²⁵ Subaxε ma, Isa jεεfe baa fari.

²⁶ A foxirabireε to a to jεε ra ye fari, e naxa gaaxu ki fanyi. E naxa gbelegbele, e a fala, «Tubari nan a ra!»

²⁷ Kεε Isa naxa a masen e be keren na, «Wo naxa kontofili, n tan nan a ra. Wo naxa gaaxu.»

²⁸ Piyeri naxa a yaabi, «Marigi, xa i tan nan a ra, yaamari fi n xa siga i yire ye fari.»

²⁹ Isa naxa a fala a be, «Fa.» Piyeri to goro kunkui kui, a naxa jεε ye fari sigafe ra Isa yire.

³⁰ Kεε a to foye belebele mato, a naxa gaaxu, a madula folo. A naxa gbelegbele, «N Marigi, n nakisi!»

³¹ Isa naxa a belexε itala keren na, a Piyeri suxu. A naxa a masen a be, «I xa danxaniya xurun. I siikexi munfe ra?»

³² E to baki kunkui kui, foye naxa raxara.

³³ Isa foxirabire naxee nu na kunkui kui, e naxa suyidi Isa be, e a fala, «Ala xa Di yati nan lanxi i ma.»

*Isa Genesareti furema birin nayalanfe
(Maraki 6:53-56)*

³⁴ E to ge baa igiride, e naxa so Genesareti.

³⁵ Naakae to a kolon Isa nan a ra, e naxa na rabilinyi mixi birin nakolon. Mixie naxa fa furemae birin na Isa xon.

³⁶ E nu a mayandima furemae xa e belexe din a xa donma sanbunyi gbansan na. Furema birin naxee na raba, e birin naxa yalan.

15

*Ala xa seriye nun adama xa naamunyi
(Maraki 7:1-23)*

¹ Fariseni nun seriye karamoxo ndee naxa fa Isa yire kelifa Darisalamu. E naxa a maxarin,

² «Munfe ra i foxirabiree luma forie xa naamunye matandi ra? E mu e belexe raxama beenun e xa e dege alo forie xa naamunye a masenxi ki naxe.»

³ Isa naxa e yaabi, «Munfe ra wo tan Ala xa seriye matandima wo xa naamunye xa fe ra?

⁴ Ala bara a masen, <Wo xa wo baba nun wo nga binya.> A man bara a masen, <Mixi yo naxan na a baba nun a nga konbi, a lan ne na kanyi xa faxa.>

⁵ Konon wo tan naxe, xa mixi nde a fala a baba xa na mu a nga be, <I nu lanma i xa naxan soto n na i malise ra, n bara a fi Ala ma,>

⁶ hali na kanyi mu fefe raba a baba be. Na kui, wo Ala xa seriye matandima wo xa naamunyi saabui ra.

⁷ Wo tan filankafuie! Annabi Esayi nondi yati nan masen wo xa fe ra,

⁸ <Yi pama n binyama e de ne,

ƙoƙo e boƙe makuya n na pon!

⁹ E xa sali fufafu nan a ra,

barima e mixi xaranma adamadie xa
maƙoƙunyie nan na

alo na maƙoƙunyie findixi n tan ma seriye nan
na.»»

¹⁰ Isa naxa jama xili, a a masen e be, «Wo wo
tuli mati, wo xa fahaamui soƙo.

¹¹ Se naxan soma mixi de kui, na xa mu a
findima mixi seniyeƙtare ra. Naxan minima a
de kui, na nan a findima mixi seniyeƙtare ra.»

¹² Na temui Isa foƙirabiree naxa e maso a ra,
e a fala a be, «I mu a kolon i xa masenyi bara
Farisenie raxoƙo?»

¹³ Isa naxa e yaabi, «N Baba naxan na
ariyanna, a sansi birin talama ne a tan mu naxan
siki.

¹⁴ Wo e lu na. Doƙui nan na e ra naxee
doƙuie rapereƙa. Xa doƙui doƙui rapere, e
firin birin birama ne yili kui.»

¹⁵ Piyeri naxa a fala a be, «Yi taali tagi raba
muxe be.»

¹⁶ Isa naxa a yaabi, «Han ya wo fan mu
fahaamui soƙo?

¹⁷ Wo mu a kolon a se naxan birin soma mixi
de kui, a goroma furi nan kui, a fa mini fate i?

¹⁸ Koƙo masenyi naxan minima mixi de kui, a
kelima a boƙe nan ma. Na nan noƙa a findide
mixi seniyeƙtare ra.

¹⁹ Barima maƙoƙun kobie, faxe tife, yeƙe,
langoƙa, mure, toƙeƙe, mixi xili kanafe, nee
birin fatanma mixi boƙe nan na.

²⁰ Nee nan mixi findima mixi seniyantare ra, kɔnɔ mixi a degefe a belexe raxatare ra, na xa mu a findima mixi seniyantare ra.»

Kanaan gine xa danxaniya

(Maraki 7:24-30)

²¹ Isa naxa keli menni, a siga Tire nun Sidon boxi ma.

²² Kanaan gine nde naxan kelixi na longori, a naxa fa Isa yire a a xui ite, «Marigi, Dawuda xa Di, kinikini n ma. Ninne bara n ma di gine naxankata fe!»

²³ Kɔnɔ Isa mu sese fala a be. A foxirabiree naxa e maso Isa ra, e a fala a be, «Yi gine keri, a na gbelegbelefe won foxo ra.»

²⁴ Isa naxa a masen, «N xeexi Isirayila bonsɔe gbansan nan ma, naxee luxi alo yexee loxie.»

²⁵ Kɔnɔ gine naxa fa a suyidi a be, a a fala, «Marigi, i xa n mali!»

²⁶ Isa naxa a yaabi, «A mu lan taami xa ba dimedie yi ra, a sa baree bun ma.»

²⁷ Gine naxa a fala, «Marigi, i nondi, kɔnɔ hali baree, e donse xuntunyi nde sotoma naxan birama e kanyi xa teebili ra.»

²⁸ Na kui, Isa naxa a masen a be, «Gine, i xa danxaniya gbo! I waxonfe bara raba i be.» A xa di gine naxa yalan keren na.

Isa neme fife xeme mixi wulu naani ma

(Maraki 8:1-10)

²⁹ Isa to keli menni, a naxa jere Galile baa de ra han a naxa geya li. A naxa te geya fari, a doxo.

³⁰ Nama gbegbe naxa fa a yire naa, e fa namatee ra, a nun donxue, mabenye, boboe,

nun furema gbetɛe gbegbe ra. E naxa furemae sa Isa bun ma, a fan naxa e rayalan.

³¹ Nama to a to boboe wɔyɛnma, mabenyeie yalanma, namatɛe jɛrɛma, dɔnxuie se toma, e naxa kaaba. E naxa Isirayila Marigi Ala matɔxɔ.

³² Isa naxa a fɔxirabirɛe xili, a a masen e bɛ, «N bara kinikini yi jama ma, barima xi saxan nan yi ki, e na n yire be, kɔnɔ donse mu na e naxan donma. N mu wama e xa gbilen e xɔnyi kaame ra e ma, xa na mu a ra e tɔɔroma nɛ kira xɔn ma.»

³³ A fɔxirabirɛe naxa a maxɔrin, «Won donse sɔtoma yi jama gbegbe bɛ minden? Won na wula nɛ yi ki.»

³⁴ Isa naxa e yaabi, «Taami gundi yeri na wo yi?» E naxa a fala, «Solofere, a nun yɛxɛ xunxuri ndee.»

³⁵ Isa naxa a fala jama bɛ e xa dɔxɔ bɔxi.

³⁶ A naxa na taami gundi solofere nun na yɛxɛɛ tongo, a Ala nuwali sa. A to e igira, a naxa e so a fɔxirabirɛe yi ra, e xa e itaxun jama ma.

³⁷ Nama birin naxa e dɛge han e wasa. Donse dɔnxɔɛ fan naxa matongo han debe solofere naxa rafe.

³⁸ Xɛmɛ mixi wulu naani nan e dɛge, bafe ginɛɛ nun dimɛɛ ra.

³⁹ Isa to gɛ jama ragbilende, a naxa baki kunkui kui, a siga Magadan bɔxi ma.

16

*Farisenie nun Sadusenie xa danxaniyatarepa
(Maraki 8:11-21)*

¹ Farisenie nun seriye karamoxoe naxa fa Isa yire. E to nu wama gantanyi safe a be, e naxa a maxarin a xa tonxuma makaabaxi nde masen e be kelife koore ma.

² Isa naxa e yaabi, «Nunmare na a li wo naxe, <Kuye fanma tina, barima koore igbeelixa.>

³ Kuye ne iba wo naxe, <Tune nun foye minima ne to, barima koore igbeelixa, nuxuie ifofo.> Wo fata koore jingi tagi rabade, konon wo mu fata yi waxati fee tan tagi rabade.

⁴ To mixie kobi, e bara gbilen Ala foxo ra. E wama tonxuma makaabaxi tofe, konon tonxuma yo mu fima e ma bafe Annabi Yunusa xa tonxuma ra.»

Na xanbi Isa naxa keli e xun ma, a siga.

⁵ Isa foxirabirere naxa giri naakiri ma, e nemeu taami ma.

⁶ Isa naxa a masen e be, «Wo wo yete ratanga Farisenie nun Sadusenie xa lebini ma.»

⁷ Isa foxirabirere naxa na fe mato, e fa a fala e bore be, «A na falaxi ne barima won mu faxi taami ra.»

⁸ Isa to nu e xa mapoxunyi kolon, a naxa a masen e be, «Wo taami fe falama wo bore be munfe ra? Wo xa danxaniya xurun.

⁹ Han ya wo mu xaxili soto? Ka wo nemeuxi ne taami gundi suuli to xeme wulu suuli wasa? Wo to na taami donxoe matongo, wo debee yeri rafe?

¹⁰ Ka wo man nemeuxi ne taami gundi solofere to xeme wulu naani wasa? Wo to na fan donxoe matongo, wo debee yeri rafe?

¹¹ Munse a toxi wo mu a kolon a n mu taami fe xa falafe wo be? Wo xa wo yete ratanga Farisenie

nun Sadusenie xa lɛbini ma.»

¹² Na kui, e naxa a fahaamu a Isa mu a falaxi xe e be a e xa e yete ratanga taami lɛbini daaxi ma. A nu a falafe ne e xa e yete ratanga Farisenie nun Sadusenie xa xaranyi ma.

Isa findixi nde ra?

(Maraki 8:27-30, Luki 9:18-21)

¹³ Isa to Sesareya Filipi boxi li, a naxa a foxirabiree maxorin, «Mixie munse falama Adama xa Di xa fe ra? Nde lanxi a ma?»

¹⁴ E naxa a yaabi, «Ndee a falama Annabi Yaya Xunxa. Ndee a falama Annabi Eliya. Ndee a falama Annabi Yeremi, xa na mu a ra namiponme gbete.»

¹⁵ Isa naxa e maxorin, «Konɔ wo tan naxe a di? Nde n na?»

¹⁶ Simon Piyeri naxa a yaabi, «Ala xa Mixi Sugandixi nan na i ra, Abadan Ala xa Di.»

¹⁷ Isa naxa a fala a be, «Seewe na i be, i tan Yunusa xa di Simon, barima ibunadama xa mu na masenxi i be. N Baba naxan na ariyanna, na nan a masenxi i be.

¹⁸ N xa a fala i be, i findixi Piyeri nan na, naxan falaxi <game.> N nan n ma danxaniyatɔe pama tima na game nan fari. Hali faxe, a mu noma n ma pama ra.

¹⁹ N Ala xa mangeya saabi soma ne i yi ra. I na tonyi doxo fe naxan ma dunija, Ala naxan na ariyanna, a fan tonyi doxoma ne na fe ra. I na tin fe naxan na dunija, Ala naxan na ariyanna, a fan tinma ne na fe ra.»

²⁰ Na temui a naxa a matintin a foxirabiree ra, a e naxa a fala mixi yo be, a a tan nan findixi Ala xa Mixi Sugandixi ra.

*Isa a xa faxe nun marakeli xa fe masenfe
(Maraki 8:31-33, Luki 9:22)*

²¹ Keli na temui ma, Isa naxa a tagi raba folo a foxirabiree be, a fo a xa siga Darisalamu, a xa toore gbegbe soto Yuwifie xa forie, serexedube kuntigie, nun seriyε karamoxoe ra, e a faxa, konoo a man xa keli faxe ma a xi saxan nde ma.

²² Piyeri to a bendun, e sa ti e xati ma, a naxa so woyenfe Isa ra, a a fala a be, «Ala xa i tanga na ma, n Marigi! Na fe mooli mu i sotoma feo!»

²³ Isa naxa a ya rafindi Piyeri ma, a a fala, «Keli n ya i, i tan Sentane! I katafe ne i xa n natantan, barima i xaxili mu tixi Ala fee xa ra, a tixi adama fee nan na.»

*Birafe Isa foxo ra
(Maraki 8:34-9:1, Luki 9:23-27)*

²⁴ Na temui Isa naxa a masen a foxirabiree be, «Xa mixi wa birafe n foxo ra, a xa a yete waxonfe gere, a xa tondi a yete ma, a tin toore nun faxe ra, a bira n foxo ra.

²⁵ Mixi naxan wama a yete rakisife, na kanyi loema ne. Naxan a yete raloe ma n tan ma fe ra, na kanyi kisima ne.

²⁶ Dunija birin sotoe munse fanma mixi ma, xa a sigama yahannama? Fe mundun na, mixi nooma a xa ariyanna masarade naxan na?

²⁷ Adama xa Di fama fade a Baba xa noore kui, e nun a xa maleksee. Na temui a mixi birin sare fima ne, kankan nun a kewali.

²⁸ N xa nondi fala wo be, mixi ndee tixi wo ya ma be, naxee mu faxama fo e Adama xa Di to fa ra a xa mangeya kui.»

17

Isa nɔrɔfe

(Maraki 9:1-13, Luki 9:28-36)

¹ Xi senni dangi xanbi, Isa naxa Piyeri, Yaki, nun Yaki xunya Yaya xanin e doro ma geya itexi nde fari.

² Menni Isa naxa masara, a nɔrɔ e ya xɔri. A yatagi naxa yanba alo soge, a xa sosee naxa fiixe alo naiyalanyi.

³ Na temui, Annabi Eliya nun Annabi Munsa naxa mini fɔxirabirɛe ya xɔri, e naxa e to e nun Isa wɔyɛnfe.

⁴ Piyeri naxa a fala Isa be, «Marigi, fe fanyi nan a ra muxu to na be yi ki. Xa i wa, n lingira saxan yailanma be, keren i gbe, keren Annabi Munsa gbe, keren Annabi Eliya gbe.»

⁵ A nu wɔyɛnfe temui naxe, nuxui yanbaxi naxa goro e xun na, xui nde fan naxa mini nuxui kui, a a masen, «N ma Di maxanuxi nan yi ki naxan n kenɛnxi ki fanyi ra. Wo wo tuli mati a ra.»

⁶ Fɔxirabirɛe to na xui me, e naxa gaaxu ki fanyi, e e yatagi rafelen boxi ma.

⁷ Kɔnɔ Isa naxa a maso e ra, a a belexe sa e ma, a a fala, «Wo keli. Wo naxa gaaxu.»

⁸ E to e ya rakeli, e mu mixi yo to fo Isa.

⁹ E to nu na gorofe geya fari, Isa naxa a matintin e ra, «Wo fe naxan toxi, wo naxa a fala mixi yo be, han beemanun Adama xa Di xa keli faxe ma.»

¹⁰ Isa fɔxirabirɛe naxa a maxɔrin, «Munfe ra sɛriye karamɔxɔe a falama a fo Annabi Eliya nan singe xa fa?»

11 A naxa e yaabi, «Nɔndi nan a ra. Annabi Eliya nan singe fama yati, a fe birin yailan.

12 Kɔnɔ n xa a fala wo be, Annabi Eliya jan bara fa, kɔnɔ e mu a kolonxi, e bara e waxɔnfe birin niya a ra. E man fafe Adama xa Di tɔɔrɔde na ki ne.»

13 Na kui, Isa fɔxirabiree naxa a kolon a a nu na Yaya Xunxa nan ma fe falafe e be.

*Ninne kerife naxan nu dimedi fɔxɔ ra
(Maraki 9:14-32, Luki 9:37-45)*

14 E to pama yire li, xeme nde naxa fa Isa xɔn, a a xinbi sin a bun ma,

15 a a fala, «Marigi, kinikini n ma di ma, xaxili fure a jaxankataxi ki fanyi. A luma bira ra te xɔɔra, a nun ye xɔɔra. A na rabama han.

16 N bara fa a ra i fɔxirabiree xɔn, kɔnɔ e mu nɔxi a rayalande.»

17 Isa naxa e yaabi, «Wo tan bɔnsɔe danxaniy-atare, wo kobi! N xa lu wo sɛeti ma han mun temui? N xa ti wo bun ma han mun lɔxɔe? Wo fa na di ra n xɔn.»

18 Isa naxa jinne yamari, jinne naxa gbilen dimedi fɔxɔ ra, dimedi naxa yalan keren na.

19 Isa fɔxirabiree naxa e maso Isa ra, e a maxɔrin e doro ma, «Munfe ra muxu tan mu nɔ na jinne keride?»

20 Isa naxa e yaabi, «Wo xa danxaniya nan xurun. N xa nɔndi fala wo be, xa danxaniya na wo be, hali a xurun alɔ konde xɔri, wo na a fala yi geya be, <Keli be, i i masiga menni,> a masigama ne. Fefe mu na wo mu noma naxan nabade.

21 Kɔnɔ yi jinne mɔoli tan mu kerima fo Ala maxandi nun sunyi saabui ra.»

Isa a xa faxe nun marakeli xa fe masenfe sanmaya firin nde

(Maraki 9:30-32, Luki 9:43-46)

²² Isa fɔxirabirɛɛ to malan Galile, Isa naxa a fala e bɛ, «Adama xa Di sama nɛ mixie bɛlɛɛɛ,

²³ e a faxa. A xa faxe xi saxan nde ma, a man kelima nɛ faxe ma.» A xa wɔyɛnyi naxa a fɔxirabirɛɛ nimisa ki fanyi.

Isa nun Piyeri hɔrɔmɔbanxi duuti fife

²⁴ Isa nun a fɔxirabirɛɛ to so Kapɛrɛnamu, hɔrɔmɔbanxi duuti maxilie naxa Piyeri maxɔrin, «Pɛ, i karamɔxɔ mu hɔrɔmɔbanxi duuti fima?»

²⁵ Piyeri naxa e yaabi, «Iyo, a a fima.» Piyeri to so banxi, Isa nan singe wɔyɛn a bɛ, «Piyeri, i a toxi di? Duniɗa mangɛɛ duuti maxilima nde ma, e xa die ka mixi gbɛtɛɛ?»

²⁶ Piyeri naxa a yaabi, «Mixi gbɛtɛɛ.» Isa fan naxa a masen, «Na kui, mangɛ xa die tan mu duuti fima.

²⁷ Kɔnɔ alako won naxa yi mixie raxɔnɔ, i xa siga baa dɛ ra, i kɔnyi woli. I na yɛɛɛ naxan singe suxu, a rate, i a dɛ rabi. I kɔbiri kole toma nɛ a dɛ kui. I xa na so duuti maxilie yi ra, a xa findi won firin ma duuti ra.»

18

Mixi naxan tide gbo

(Maraki 9:33-37, Luki 9:46-48)

¹ Na tɛmɛi Isa fɔxirabirɛɛ naxa e maso Isa ra, e a maxɔrin, «Nde binyaxi dangi birin na Ala xa mangɛya niini bun ma?»

² Isa naxa dimɛdi nde xili, a a ti e tagi,

³ a a masen e be, «N xa nɔndi fala wo be, xa wo mu wo yete magoro, wo lu alo dimedie, wo mu soma Ala xa mangeya niini bun ma.

⁴ Na kui, mixi yo naxan a yete magoroma alo dimedi, na nan findixi mixi xungbe ra dangi birin na Ala xa mangeya niini bun ma.

⁵ Mixi yo naxan yi dimedi mooli rasenema n xili ra, na kanyi bara n tan yete yati rasene.»

Mixi ratantan saabui
(Maraki 9:42-48, Luki 17:1-2)

⁶ «Mixi yo yi mixi xuri keren natantan, naxan danxaniyaxi n ma, a fisa na kanyi be geme binye xa xiri a kon ma, a rasin baa ma.

⁷ Gbaloe na duniɲa mixie be e xa maratantanyi xa fe ra. A feere mu na tan, fo maratantanyi xa mini, konɔ gbaloe na mixi be naxan findima na saabui ra.

⁸ Xa i belexe, xa na mu i sanyi findi i ratantanse ra, a bolon, i a wole. I sofe ariyanna i belexe, xa na mu i sanyi bolonxi, na fisa i be dine i belexe firin nun i sanyi firin luxi na, konɔ i woli yahannama, te mu xubenma dennaxe.

⁹ Xa i ya findi i ratantanse ra, a ba na, i a wole. I sofe ariyanna i ya keren kanaxi, na fisa i be dine i ya firin lu na, konɔ i woli yahannama.»

Yexee loxi xa taali
(Luki 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ «Wo naxa yo yi mixi xuri sese ma, barima n xa a fala wo be, e xa malekee n Baba yatagi toma temui birin, naxan na ariyanna.»

¹² «Wo a toxi di? Xa yexee keme na mixi nde yi ra, keren fa loe e ya ma, a mu na yexee

tongo solomanaani nun solomanaani luma xe geya fari, a siga na kerenyi fende?

¹³ N xa nɔndi fala wo be, xa a sa a to, a jɛlexinma ne na yexee kerenyi xa fe ra, dangife yexee tongo solomanaani nun solomanaani boore ra, naxee mu loe.

¹⁴ A na na ki ne fan, wo Baba naxan na ariyanna, a mu tinma yi mixi xuri sese xa loe.»

Haake bafe

¹⁵ «Xa i ngaxakerenyi bara haake soto i ra, siga, wo firin xa sa lu yire keren, i xa a masen a be a tantanxi ki naxe. Xa a sa i xui me, i ngaxakerenyi bara ragbilen i ma.

¹⁶ Kɔno xa a tondi i xui mede, i xa mixi keren xa na mu mixi firin fen, wo birin xa siga a yire alako kiiti xa sa seede firin, xa na mu seede saxan xui ma.

¹⁷ Xa a tondi nee fan xui mede, na fe masen danxaniyatɔe nama be. Xa a tondi danxaniyatɔe nama xui fan mede, a xa lu wo be alo kaafiri, xa na mu a ra, duuti maxili.

¹⁸ N xa a fala wo be a nɔndi ki ma, wo na naxan xiri dunija, a xirima ne koore fan ma. Wo na naxan fulun dunija, a fulunma ne koore fan ma.

¹⁹ N man xa a fala wo be, xa mixi firin lan fefe ma wo ya ma yi dunija ma, e Ala maxandi, n Baba naxan na ariyanna, a na fe rabama ne e be.

²⁰ Mixi firin, xa na mu a ra mixi saxan nu malan n xili ra dede, n na e ya ma.»

Dijefe ngaxakerenyi ma nun dijstareja xa taali

21 Na temui, Piyeri naxa a maso Isa ra, a a fala a be, «N Marigi, n lanma n xa dije n ngaxakerenyi xa haake ma sanmaya yeri? Han sanmaya solofere?» Isa naxa a yaabi,

22 «N xa a fala i be, sanmaya solofere xa mu a ra de! I xa dije a ma sanmaya solofere doxo tongo solofere.»

23 «Ala xa mangeya maniyaxi mange nde nan na, naxan nu wama a xa kobiri fe ya ibafe a tan nun a xa walikée tagi.

24 A to a folo, e naxa fa a xa walike nde ra a xon, mange xa doni nu naxan ma han gbeti kilo wulu keme saxan, kilo wulu tongo naani.

25 Konyi to mu nu noma a xa doni fide, a xa mange naxa yaamari fi, a tan yo, a xa gine yo, a xa die yo, e nun a harige birin xa mati alako na doni xa fi.

26 Na walike naxa a igoro boxi, a suyidi mange be, a a maxandi, «Yandi, dije n ma. N fama i xa doni birin fide.»

27 Na kui, mange naxa kinikini a xa walike ma, a dije na doni birin ma, a a xa walike rabejin.»

28 «Kono a tan walike to mini, a naxa a boore walike nde to a xa gbeti kilo tagi doni nu na naxan ma. A naxa bagan a ma, a a konyi dekun, a sonxo a ra, «N ma doni fi!»

29 A boore naxa suyidi a be, a a maxandi, «Yandi, dije n ma. N i xa doni fima.»

30 Kono a naxa tondi. A naxa a raso geeli kui, a xa lu menni han a xa ge doni fide.»

31 «A boore walikée to na to, e naxa kinikini. E naxa na birin dentegge sa mange be naxan nu e birin xun ma.

³² Na kui, mange naxa na walike singe xili, a a fala a be, «I tan walike kobi! I to n mayandi, n tan diɛ ne i xa doni birin ma.

³³ A di, a mu lanma xe nu i fan xa kinikini i boore ma, alo n kinikinixi i tan ma ki naxe?»

³⁴ A xa mange to xɔɔ a ma, a naxa a so kosibilie yi, e xa a sa geeli, e xa a naxankata han a xa ge doni birin fide.»

³⁵ «N Baba naxan na ariyanna, a na nan niyama wo fan na, xa wo mu diɛ wo ngaxakerenyi ma wo boɛ birin na.»

19

Futi nun fatanyi (Maraki 10:1-12)

¹ Isa to ge yi fe birin masende, a naxa keli Galile boxi ma, a siga Yudaya boxi nde ma naxan nu na Yuruden naakiri ma.

² Nama gbegbe naxa bira a foxo ra naa, a fan naxa furemae rayalan.

³ Farisenie naxa fa a yire alako e xa gantanyi te a be. E naxa a maxorin, «A daxe xeme xa mee a xa gine ra fe birin ma?»

⁴ Isa naxa e yaabi, «Kitaabui naxan masenxi wo mu nu a xaran? Fe folo folo ra, Daali Mange naxa xeme nun gine daa,

⁵ a fa a masen, «Na kui, xeme kelima a baba nun a nga xun ma, a a xa gine xa futi xiri, e firin findi keren na.»

⁶ Na nan a toxi, mixi firin xa mu e ra sonon, e firin bara findi keren na. Ala bara naxee xiri e boore ra, adama naxa nee rafatan.»

⁷ E man naxa Isa maxorin, «Munfe ra fa Annabi Munsa a yamarixi, xeme naxan wama meefe a xa gine ra, a lan a xa fatan keedi so a yi ra, a mee a ra?»

⁸ Isa naxa e yaabi, «Wo bojnee nan xoxoxo, na nan a niyaxi Annabi Munsa naxa feere fi wo ma, wo xa no meede wo xa ginee ra, konon a mu nu na na ki xe a folo ra.

⁹ N xa a fala wo be, naxan yo mee a xa gine ra, xa a xa gine mu yene xa rabaxi, a fa gine gbete doko, na xeme bara yene raba.»

¹⁰ Isa foxirabiree naxa a fala a be, «Xa a na na ki ne xeme be a xa gine mabiri ra, hali a mu gine doko.»

¹¹ Isa naxa a masen e be, «Birin xa mu noma yi masenyi suxude, fo Ala a feere fi naxan ma.

¹² Wo a kolon, xeme ndee bari ki nan a niyaxi e mu noma gine dokode. Ndee na na e e banaxi ne. Ndee fan na, e nate nan tongoxi e naxa gine doko Ala xa wali xa fe ra. Mixi naxan noma yi masenyi suxude, a xa a suxu.»

*Isa nun dimedi xunxurie
(Maraki 10:13-16, Luki 18:15-17)*

¹³ Na temui mixie naxa fa dimedie ra Isa xon, alako a xa a belexe sa e ma, a duba e be. Konon a foxirabiree naxa woyen na mixie ma.

¹⁴ Na kui, Isa naxa a masen, «Wo a lu dimedie xa fa n yire. Wo naxa tonyi doko e ma, barima naxee maniyaxi e ra, nee nan na Ala xa mangeya niini bun ma.»

¹⁵ A naxa a belexe sa e ma, a duba e be. Na xanbi, a naxa siga.

*Segetala bannaxi**(Maraki 10:17-31, Luki 18:18-30)*

¹⁶ Segetala nde naxa fa Isa xɔn, a a maxɔrin, «Karamɔxɔ, a lan n xa fe fanyi mundun naba alako n xa abadan kisi sɔtɔ?»

¹⁷ Isa fan naxa a maxɔrin, «I n maxɔrinma fe fanyi ma munfe ra? Ala keren peti nan fan. Xa i wama i xa kisi, Ala xa sɛriyɛ nan nabatu.» Xɛmɛ naxa a maxɔrin, «Ala xa sɛriyɛ mundue?»

¹⁸ Isa naxa a yaabi, «I naxa faxɛ ti. I naxa yɛnɛ raba. I naxa muɛ ti. I naxa mixi tɔɔpɛgɛ.

¹⁹ I baba nun i nga binya. I xa i ngaxakerenyi xanu alɔ i yetɛ yati.»

²⁰ Segetala naxa Isa yaabi, «N bara na birin nabatu. Munse fa luxi?»

²¹ Isa naxa a masen a bɛ, «Xa i wama i xa gɛ kamalide i xa kɛwalie kui, siga, sa i sɔtɔsɛ birin mati, i a kɔbiri fi setaree ma. Na kui, i fama bannaya sɔtɔde ariyanna. I na na raba, fa, i bira n fɔxɔ ra.»

²² Segetala to na mɛ, a naxa siga sunnunyi kui, barima harige gbegbe nu na a yi ra.

²³ Isa naxa a masen a fɔxirabirɛɛ bɛ, «N xa nɔndi fala wo bɛ, naafuli kanyi sofe Ala xa mangɛya niini bun ma a xɔrɔxɔ.

²⁴ N man xa a fala wo bɛ, jɔxɔmɛ so jɔxun sɛnbɛ yale ra, dinɛ bannamixi sofe Ala xa mangɛya niini bun ma.»

²⁵ E to na mɛ, Isa fɔxirabirɛɛ de naxa ixara ki fanyi ra, e maxɔrinyi ti, «Nde, fa nɔma kiside?»

²⁶ Isa naxa e mato, a fa a masen, «Adama mu nɔma a yetɛ rakiside, kɔnɔ Ala tan nɔma fe birin na.»

²⁷ Na kui, Piyeri naxa a fala a be, «A mato, muxu bara keli se birin xun ma, muxu bira i foxo ra. Munse fa luma muxu be?»

²⁸ Isa naxa e yaabi, «N xa nondi fala wo be, dunija fe birin na masara a neene ra, Adama xa Di naxa magoro a xa nore kibanyi kui, wo tan n foxirabiree fan magoroma ne kibanyi fu nun firin kui, wo fa Isirayila bonsoe fu nun firin makiiti.

²⁹ Mixi yo naxan na sa keli a xa se nde xun ma n tan ma fe ra, a findi banxie ra ba, xunyae ba, taarae ba, baba ba, nga ba, boxie ba, na kanyi nee joxo keme keme nan sotoa, a man abadan kisi soto ke ra.

³⁰ Yarerati wuyaxi fama findide xanbiratie ra, xanbirati fan findi yareratie ra.»

20

Wali sare xa taali

¹ «Ala xa mangeya misaalixi xe kanyi nan na, naxan mini subaxe ma alako a xa walikée tongo a xa xe walife ra.

² E to lan a ma fejen keren xa wali sare xa findi gbeti kobiri kole keren na, xe kanyi naxa walikée xee a xa xe yire.

³ A man to mini gesege, soge to nu bara mate, a naxa walike gbetee li, e tixi taa kui, wali yo mu e yi.

⁴ A naxa a fala e be, «Wo fan xa siga walide n ma xe ma. N wali sare tinxinxi fima ne wo ma.»

⁵ E fan naxa siga. Xe kanyi man naxa mini yanyi tagi, a walike gbetee man tongo. Nunmare, a man naxa mixi gbetee soto.

⁶ A dɔnxɔe ra, lɛeri ndee beenu kɔe xa so, a naxa mini, a walikɛ gbɛtɛe li, e tixi. A naxa e maxɔrin, <Ƒɛɛɛnɛn, wo tixi be, wo mu walife. Munfe ra?>

⁷ E naxa a yaabi, <Mixi yo nan mu muxu tongoxi walide.> Xɛ kanyi naxa a fala e bɛ, <Wo fan xa siga walide n ma xɛ yire.>»

⁸ «Nunmare to so, xɛ kanyi naxa a fala a xa walikɛ xunyi bɛ, <Walikɛe xili, i xa e sare fi. A fɔlɔ dɔnxɔe rasoe ma, a rapɔn a singe ma.>

⁹ Naxee wali fɔlɔxi lɛeri ndee beenu kɔe xa so, kankan naxa gbɛti kɔbiri kole keren sɔtɔ.

¹⁰ Na kui, walikɛe naxee singe tongo, nee to fa e ɲɔxɔ a ma a e kɔbiri sɔtɔma dangi booree ra, kɔnɔ e fan naxa gbɛti kɔbiri kole keren sɔtɔ.

¹¹ E to a rasuxu, e naxa wɔyɛn xɛ kanyi ma,

¹² e a fala, <Yi walikɛ dɔnxɔee, e waxati keren gbansan nan walixi, kɔnɔ i bara wali sare fi e ma naxan nun muxu gbe lan. Anun, muxu tan nan Ƒɛɛɛnɛnxi wali ra soqe xɔnɛ bun!>

¹³ A naxa mixi keren yaabi e ya ma, <N boore, n mu fefe kobi niyaxi i ra. Won mu lan gbɛti kɔbiri kole keren xa ma?>

¹⁴ I gbe tongo, i siga. N tan nan waxi a xɔn yi walikɛ dɔnxɔe xa wali sare xa lan i gbe ma.

¹⁵ N mu nɔma n waxɔnfe rabade n ma kɔbiri ra? Ka i tɔɔnɛxi nɛ n to fe fanyi rabaxi mixi gbɛtɛ nde bɛ?>

¹⁶ Na kui, xanbiratie fama findide yareratie ra, yareratie fan findi xanbiratie ra.»

Isa a xa faxɛ nun marakeli xa fe masɛnfe sanmaya saxan nde

(Maraki 10:32-34, Luki 18:31-34)

17 Isa nun a xɛera fu nun firinyie to nu tefe Darisalamu, Isa naxa e xun lan, a fa a masen e doro bɛ kira xɔn ma,

18 «Wo a mato, won na tefe Darisalamu nɛ yi ki. Adama xa Di sama nɛ sɛrɛxɛdubɛ kuntigie nun sɛriyɛ karamɔxɔɛ bɛlɛxɛ, e a makiiti a xa faxa,

19 e a so kaafirie yi ra. E a mayelema nɛ, e a bɔnbɔ sɛbɛrɛ ra, e fa a mabanban wuri magalanbuxi ma, kɔnɔ a xa faxɛ xi saxan nde ma, a man kelima nɛ faxɛ ma.»

*Yaki nun Yaya nga xa maxandi
(Maraki 10:35-45, Luki 22:25-27)*

20 Na tɛmui Sebede xa die nga naxa fa Isa yire, a nun a xa die. A naxa suyidi a bɛ, a xa a maxandi fe nde ma.

21 Isa naxa ginɛ maxɔrin, «I wama munse xɔn?» A naxa a fala Isa bɛ, «I xa tin, i na i xa mangɛya sɔtɔ, n ma yi di firinyie xa dɔxɔ i sɛeti ma, keren i yirefanyi ma, boore i kɔɔla ma.»

22 Isa naxa a masen di firinyie bɛ, «Wo mu a kolon wo fe naxan maxɔrinfe. N fafe tɔɔrɛ naxan tode, wo tinma na ra?» E naxa a yaabi, «Iyo, muxu tinma a ra.»

23 Isa naxa a masen e bɛ, «Wo fan yati fama naxankatɛ sɔtɔde alɔ n tan, kɔnɔ dɔxɔfe n yirefanyi nun n kɔɔla ma, na mu fatanma n tan xa ra. Na na mixie nan bɛ, n Baba naxɛɛ sugandixi.»

24 Isa fɔxirabire fu dɔnxɔɛɛ to na fe mɛ, e naxa xɔnɔ na ngaxakerenyi firin ma.

25 Kɔnɔ Isa naxa e xili a yire, a a masen e bɛ, «Namanɛ mangɛɛ mixie yamarima a xɔrɔxɔɛ

ra, e e senbe raminima mixie ma alako e xa mangeya xa kolon.

²⁶ Kɔnɔ a naxa lu na ki wo tan tagi. Mixi naxan wama a tide xa gbo wo ya ma, a xa findi wo xa konyi nan na.

²⁷ Mixi naxan wama findife wo xa yarerati ra, a xa findi wo xa konyi nan na.

²⁸ Wo xa lu ne alo Adama xa Di. A tan mu faxi xe mixie xa wali a tan be. A faxi ne alako a tan nan xa wali mixie be, a xa mixi gbege xunsara a xa faxe saabi ra.»

Dɔnxui firin nayalanfe Yeriko

(Maraki 10:46-52, Luki 18:35-43)

²⁹ Isa nun a foxirabiree to mini Yeriko, jama gbege naxa bira a foxo ra.

³⁰ Dɔnxui firin nu dɔxɔxi kira de ra. E to a me a Isa na dangife, e naxa e xui ramini, «Marigi, Dawuda xa Di, kinikini muxu ma!»

³¹ Nama naxa woyen e ma, e xa e sabari, kono e jan naxa e xui ite dangi a singe ra, «Marigi, Dawuda xa Di, kinikini muxu ma!»

³² Isa naxa ti, a e xili, a e maxarin, «Wo wama n xa munse raba wo be?»

³³ E naxa a yaabi, «Marigi, muxu wama muxu yae xa se to.»

³⁴ Isa naxa kinikini e ma, a a belexe sa e yae ma. Keren na, e yae naxa se to, e naxa bira Isa foxo ra.

21

Isa sofe Darisalamu

(Maraki 11:1-11, Luki 19:28-40, Yaya 12:12-16)

¹ Isa nun a fɔxirabirɛɛ to makɔrɛ Darisalamu ra, e naxa Betifage li, Oliwi geya mabiri. Isa naxa a fɔxirabirɛ firin xɛɛ,

² a a fala e bɛ, «Wo xa so taa kui naxan na yare. Wo nɛfɛ so naa, wo sofale ginɛ nde lima a xirixi naa, a xa di na a fɛ ma. Wo xa e fulun, wo fa e ra n xɔn ma.

³ Xa mixi nde fa wo maxɔrin, wo xa a fala a bɛ, <Marigi nan hayi na e ma. A e ragbilenma ya.>»

⁴ Na rabaxi nɛ, alako namijɔnmɛ xa masenyi xa kamali, naxan a falama,

⁵ «Wo a fala Siyoni di ginɛ bɛ, <A mato, i xa mangɛ na fafe i ma.

A fama yɛtɛ magore kui, a dɔxɔxi sofale nun a yɔrɛ fari.>»

⁶ Isa fɔxirabirɛɛ naxa siga, e sa Isa xa xɛɛraya raba.

⁷ E to fa sofale nun sofale xa di ra, e naxa e xa donmae sa e fari, Isa fa a magoro sofale fari.

⁸ Nama gbegbe naxan nu na, e fan naxa e xa donmae itala kira xɔn ma, ndee fan naxa fɛnsɛ sɛgɛ, e nee fan sa kira xɔn ma Isa binyafe ra.

⁹ Nama naxee nu jɛrɛfɛ Isa ya ra, a nun naxee nu jɛrɛfɛ a xanbi ra, e birin nu e xui itefe, e a fala,

«Tantui na won Nakisima bɛ, Dawuda xa Di!

Baraka na a bɛ naxan fafe Marigi xili ra!

Tantui na won Nakisima bɛ naxan na koore ma!»

¹⁰ Isa to so Darisalamu, taakae birin naxa kaaba, e nu maxɔrinyi ti, «Nde yi ki?»

¹¹ Nama naxa e yaabi, «Annabi Isa nan yi ki, naxan kelixi Nasarɛti, Galile bɔxi ma.»

Isa sigafe hōrōmōbanxi kui

(Maraki 11:15-19, Luki 19:45-48, Yaya 2:13-22)

¹² Isa naxa so hōrōmōbanxi kui, a sarematie nun saresoe birin keri naxee nu na na. A naxa kōbiri masarēe xa teebilie a nun ganbē matie xa dōxōsee rabira,

¹³ a a masen e bē, «A sēbexi, <N ma banxi xili falama nē, salide banxi,> kōnō wo tan bara a findi mupetie dōxōde ra.»

¹⁴ Dōnxuie nun namatēe naxa fa Isa xōn hōrōmōbanxi kui, a naxa nee rayalan.

¹⁵ Kōnō serexedube kuntigie nun seriye karamōxōe tan naxa xōnō ki fanyi e to Isa xa kaabanakoe to, e man to dimēe to e xui itema hōrōmōbanxi kui, «Tantui na won Nakisima bē, Dawuda xa Di!»

¹⁶ E naxa a fala Isa bē, «I mu e xui mēxi?» Isa naxa e yaabi, «Iyo. Wo fan mu nu a xaran Kitaabui kui a to sēbexi, <I bara a niya dimēdie nun diyōrēe xa i matōxō?»»

¹⁷ Na tēmui, Isa naxa keli e xun taa kui, a siga Betani, a kōe radangi naa.

Isa xōrē bili dankafe

(Maraki 11:12-14,20-25)

¹⁸ Na kuye iba, Isa to nu gbilenfe taa kui, kaame naxa a suxu.

¹⁹ A to xōrē bili nde to kira ra, a naxa a maso a ra kōnō a mu bogi yo to a kōn na, fo a burexēe. Isa naxa a fala xōrē bili bē, «I tan mu bogima sōnōn!» Xōrē bili naxa xara keren na.

²⁰ Isa fōxirabirēe to na to, e naxa kaaba, e a maxōrin, «Yi xōrē bili xaraxi a ikōrēxi ra di?»

²¹ Isa naxa e yaabi, «N xa nōndi fala wo bē, xa danxaniya na wo bē, wo mu siike, wo nōma nē

yi fe mooli nabade n naxan nabaxi xore bili ra. Kono dangi na ra, xa wo a fala yi geya be, <Keli be, i sa sin baa ma,> a rabama ne.

²² Na nan a ra, xa danxaniya na wo be, wo fefe maxandi Ala ma, wo a sotoma ne.»

Isa walima nde xa yaamari ma?

(Maraki 11:27-33, Luki 20:1-8)

²³ Isa man naxa so horomobanxi kui. A to nu na mixie xaranfe, serexedube kuntigie, nun Yuwifie xa forie naxa fa a yire, e a maxarin, «I yi fee rabama nde xa yaamari ma? Nde yi senbe fixi i ma?»

²⁴ Isa naxa e yaabi, «N fan xa wo maxarin fe keren ma. Xa wo n yaabi, n a falama ne wo be n yi fee rabama naxan ma yaamari ma.

²⁵ Yaya nu mixie xunxama ye xora nde xa yaamari ma? Ala nan a xexi ba, ka adama?» Na kui, e naxa so woyenfe e bore tagi, «Xa won na a yaabi, won naxe, <Ala,> a a falama ne won be, <Munfe ra wo mu fa la a ra?»

²⁶ Kono xa won na a yaabi, won naxe, <Adama,> won gaaxuma ne jama ya ra, barima birin Yaya manoxunxi namihonme nan na.»

²⁷ Na kui, e naxa Isa yaabi, «Muxu mu a kolon.» A fan naxa a masen e be, «N fan mu a falama wo be n yi fee rabama naxan ma yaamari ma.»

Di xeme firinyie xa taali

²⁸ «Wo yi taali toxi di? Di xeme firin nu na xeme nde yi. A naxa a fala di singe be, <N ma di, siga i sa wali xe ma to.>

²⁹ Di naxa a yaabi, <N tondi.> Kono na dangi xanbi, a xaxili naxa masara, a siga walide.

³⁰ Babe to na yaamari fi a xa di firin nde fan ma, a naxa a yaabi, <N Baba, awa, n sigafe.> Kɔnɔ a mu siga.

³¹ Yi mixi firinyie ya ma, nde a baba sago rabaxi?» E naxa a yaabi, «Na di singe.» Isa man naxa a masen e be, «N xa nɔndi fala wo be, duuti maxilie nun langoe singe soma wo be Ala xa mangeya niini bun ma.

³² Annabi Yaya fa ne kira tinxinxi masende wo be, wo mu fa la a ra. Kɔnɔ duuti maxilie nun langoe tan la ne a ra. Hali wo to na to, wo mu tin nate masarade, wo xa la a ra.»

*Bɔxi rawali kobie xa taali
(Maraki 12:1-12, Luki 20:9-19)*

³³ «Wo wo tuli mati taali gbete fan na. Xe kanyi nde naxa weni bilie si. A naxa tete rabilin bɔxi ra, a baye ti, a yili ge weni bogi bunduma dennaxe. Na xanbi, a naxa na heri bɔxi rawalie ma, a fa biyaasi.

³⁴ Weni bogi ba temui to a li, bɔxi kanyi naxa konyi ndee xee bɔxi rawalie xɔn ma, e xa a gbe weni bogi so a yi ra.

³⁵ Kɔnɔ bɔxi rawalie naxa na konyie suxu. E naxa keren bɔnbɔ, e boore faxa, e boore magɔnɔ gemee ra.

³⁶ Bɔxi kanyi man naxa konyi gbete xee dangi a singe ra. Bɔxi rawalie naxan naba boore ra, e naxa na raba nee fan na.

³⁷ A donxɔe ra, bɔxi kanyi naxa a manɔxun, a a fala, <E n ma di tan binyama ne.> Na kui, a naxa a xa di xee bɔxi rawalie xɔn ma.

³⁸ Κῶνος e to βῶξι kanyi xa di to, e naxa a fala e bore βε, <Yi nan na κε tongoma ra. Wo fa, won xa a faxa alako a κε xa findi won gbe ra.>

³⁹ E to a suxu, e naxa sa a xanin tete xanbi ra, e a faxa.»

⁴⁰ «Na kui, βῶξι kanyi na siga e yire, a munse rabama na βῶξι rawalie ra?»

⁴¹ E naxa Isa yaabi, «A na βῶξι herie sontoma ne a jaaxi ra, a a xa βῶξι so βῶξι heri gbeteē yi, naxee a mabiri soma a yi ra a waxati ma.»

⁴² Isa naxa e yaabi, «Wo mu nu yi masenyi xaran Kitaabui kui?

<Banxitie μεε γεμε naxan na, a bara findi tuxui γεμε hagige ra.

Marigi foxi nan a ra.

Fe makaabaxi nan ya won βε.»»

⁴³ «Na nan a toxi, n xa a fala wo βε, wo bama ne Ala xa mangeya niini bun ma, si gbete fa raso naa naxan birama Ala xa yaamarie foxo ra.

⁴⁴ Naxan na bira yi γεμε ma, a kanyi magi-rama ne gbesexu. Yi γεμε na bira naxan fan ma, a kanyi butuxunma ne.»

⁴⁵ Serexedube kuntigie nun Farisenie to a xa taalie με, e naxa a kolon a Isa nu na woyenfe e tan nan ma fe ra.

⁴⁶ E nu katafe e xa a suxu, κῶνος e nu gaaxuxi jama ya ra, barima jama nu laxi a ra, a namiponme nan na Isa ra.

22

Futixiri xulunyi xa taali
(Luki 14:15-24)

¹ Isa man naxa so woyenfe e be taalie ra. A naxa a masen,

² «Ala xa mangeya misaalixi mange nan na, naxan xulunyi ti a xa di xa futi xirife ma, donse fanyi gbegbe donma dennaxe.

³ A naxa a xa konyie xee e xa mixie xili, yi fe binye nu bara ragbilen naxee ma, kono na mixie mu tin fade.

⁴ Mange man naxa konyi gbete xee, e xa a fala na mixi maxilixie be, <Wo ya ti, donse bara ge rafalade, n bara n ma ninge borogexie faxes, fe birin bara ge yailande. Wo fa n ma di xa futixiri xulunyi.>

⁵ Kono e mu xerae danxun. Ndee naxa siga e xa xe yire, ndee fan naxa siga e xa yuleya rabade.

⁶ Naxee lu, e naxa mange xa konyie suxu, e e jaxankata, e e faxes.»

⁷ «Mange naxa kono, a a xa soorie xee, a e xa na faxatie birin faxes, e e xa taa gan.

⁸ Na dangi xanbi, a naxa a fala a xa konyie be, <N ma di xa futixiri xulunyi xa fe birin bara ge yailande. Donsee birin nafalaxi, kono mixi naxee nu maxilixi, a mu daxes e xa na binye so to.

⁹ Na kui, wo xa siga taa kui, wo sa mixie xili wo naxee yo toma naa, e xa fa n ma di xa futixiri xulunyi.>

¹⁰ Konyie naxa mini kirae ma, e naxa mixi birin xili e xa fa. Mixi fanyi yo, mixi kobi yo, e birin naxa fa futixiri xulunyi, mange konyi naxa rafe jama ra.»

¹¹ «Mange to so na mixi maxilixie ya ma, a naxa xeme nde to xulunyi donma mu nu ragoroxi naxan ma.

12 A naxa a fala a be, «N ma di, i soxi be di, i to mu maxirixi a xulunyi ki ma?» Kono xeme mu no yaabi yo fide.

13 Na kui, mangɛ naxa a fala a xa walikɛe be, «Wo a sanyie nun a belexee xiri, wo a woli tande dimi kui, wa nun jin maxinyi na dennaxe.»

14 Mixi gbegbe maxilixi, kono naxee sugandixi, e xurun.»

*Gantanyi tefe Isa be duuti xa fe ra
(Maraki 12:13-17, Luki 20:20-26)*

15 Na temui, Farisenie naxa sa e malan, e nate tongo e gantanyi tema Isa be ki naxe, e xa a masoto woyenyi kui.

16 E naxa e foxirabiree nun Herode xa mixi ndee xee Isa xon. Nee naxa a fala Isa be, «Karamoxo, muxu a kolon nondi fale nan i ra. I mixie xaranma Ala xa kira ra a nondi ki ma. I mu gaaxuma mixi yo xon, barima i mu mixi rafisama e booree be.

17 Na kui, a fala muxu be, i a toxi di? A lanma ka a mu lanma muxu xa duuti fi Roma mangɛ ma?»

18 Isa to nu e xaxili kobi kolon, a naxa e yaabi, «Wo tan filankafuie, wo katafe n masotode munfe ra?

19 Wo kobiri kole masen n be duuti fima naxan na.» E naxa gbeti kole ramini a be.

20 Isa naxa e maxorin, «Nde xili nun nde misaali na yi kobiri kole ma yi ki?»

21 E naxa a yaabi, «Roma Mangɛ.» A fan naxa a fala e be, «Wo mangɛ gbe ragbilen mangɛ ma, wo Ala fan gbe ragbilen Ala ma.»

22 E to a xa yaabi me, e naxa kaaba. E naxa keli a xun, e siga.

Sadusenie Isa maxorinfe faxamixie xa marakeli ma

(Maraki 12:18-27, Luki 20:27-40)

²³ Na lɔxɔɛ kerenyi, Sadusenie naxa fa Isa xɔn. E tan nan a falama a faxamixie mu kelima faxe ma. E naxa Isa maxorin,

²⁴ «Karamɔxɔ, Annabi Munsa a masen nɛ, <Xa xeme nde taara faxesa, a naxa a xa gine lu a mu di yo bari, a na xunya nan na gine dɔxɔma, alako a xa bɔnsɔɛ fi a taara ma.>

²⁵ Na kui, xeme nde naxa di xeme solofere sɔto muxu ya ma be. A xa di singe naxa gine dɔxɔ, a faxesa, a mu bɔnsɔɛ yo lu. A xanbiratoe naxa a xa kaape gine tongo,

²⁶ kɔnɔ na fan naxa faxesa, a mu bɔnsɔɛ yo lu. Na nan man naba na fan xanbiratoe ra, a nun na mixi naani dɔnxɔɛ birin. E birin naxa faxesa, e sese mu bɔnsɔɛ lu.

²⁷ A dɔnxɔɛ ra, gine fan naxa faxesa.

²⁸ Na kui, marakeli lɔxɔɛ, na gine to dɔxɔxi yi mixi solofere birin xɔn ma, a findima nde gbe ra?»

²⁹ Isa naxa e yaabi, «Wo na tantanyi kui, barima wo mu Kitaabui kolon, wo mu Ala senbe fan kolon.

³⁰ Mixie na keli faxesa ma marakeli lɔxɔɛ, xeme mu gine dɔxɔma, gine fan mu dɔxɔma xeme xɔn. E luma nɛ alɔ malekee na ariyanna ki naxe.

³¹ A falafe tan, a faxamixie mu kelima faxesa ma, Ala naxan masen wo be, wo mu nu a xaran?

³² A a masen nɛ, <N tan nan na Marigi Alatala ra, Iburahima, Isiyaga, nun Yaxuba naxan batuma.> Faxamixie xa mu Ala batuma, fo mixi nipe.»

³³ Nama to Isa xa yaabi me, e naxa kaaba a xa fasari ma.

*Yaamari naxan tide gbo a birin be
(Maraki 12:28-34, Luki 10:25-37)*

³⁴ Farisenie to a me a Isa nu bara Sadusenie de balan yaabi fanyi ra, e naxa e malan.

³⁵ Ala xa seriye lonnila nde nu na e ya ma. Na naxa kata Isa masotode maxorinyi ra, a naxe,

³⁶ «Karamoxo, yaamari mundun tide gbo a birin be Tawureta Munsa kui?»

³⁷ Isa naxa a yaabi, «‹I xa i Marigi Ala xanu i boje birin na, i nii birin na, a nun i xaxili birin na.›»

³⁸ Na nan tide gbo, a findi yaamari singe nan na Ala xa seriye birin ya ma.

³⁹ A firin nde maniya na singe ra, ‹I xa i ngaxakerenyi xanu alo i i yete xanuxi ki naxe.›

⁴⁰ Tawureta Munsa nun namijonmee xa seriye birin gbakuxi yi yaamari firin nan na.»

*Dawuda nun Ala xa Mixi Sugandixi
(Maraki 12:35-37, Luki 20:41-44)*

⁴¹ Farisenie to nu malanxi naa, Isa naxa e fan maxorin,

⁴² «Wo Ala xa Mixi Sugandixi xa fe toxi di? Nde xa di a ra?» E naxa a yaabi, «Dawuda nan xa di a ra.»

⁴³ Isa fa e maxorin, «Munfe ra fa, Ala Xaxili Seniyenxi saabui ra, Dawuda yete naxa Ala xa Mixi Sugandixi xili ‹N Marigi›? A tan Dawuda naxa a masen,

⁴⁴ ‹Marigi bara a masen n Marigi be,
“I magoro n yirefanyi ma,

han beemanun n xa i yaxuie ragoro i sanyi bun.”»»

⁴⁵ «Xa Dawuda yete yati naxe a be <N Marigi>, a tan Ala xa Mixi Sugandixi noma findide Dawuda xa di ra di?»

⁴⁶ Mixi yo mu no yaabi yo fide. Folo na loxo ma, mixi yo mu suusa maxorinyi tide Isa ma sonon.

23

Diinela kobie

(Maraki 12:38-40, Luki 11:38-52, 20:45-47)

¹ Isa naxa a masen pama nun a foxirabiree be,

² «Sebelitie nun Farisenie mixie xaranma Annabi Munsa xa seriye nan na.

³ Na kui, wo xa nu e xui rabatu, wo jere a ma. Kono wo naxa e wali foxi tan naba de, barima e naxan falama, e mu na xa rabama.

⁴ E kote binyee raxirima, e e sa mixie fari, kono e tan mu tinma e malide hali e belexesole keren na.

⁵ E e xa kewalie birin nabama alako mixie xa e to. E e xa sebee rabelebelema e naxee xirima e tigi nun e belexe ra. Luuti denbexie naxee singanma donma sanbunyi ra Ala xa fe ma, e nee rakuyama han a dangi a i.

⁶ E na siga e degede mixi xonyi malanyi na dennaxe, xa na mu e na so salide banxi, binye doxode rafan e ma ki fanyi.

⁷ E na siga taa kui, a rafan e ma mixie xa e xebu binye ra, e na a fala e be, <Karamoxo.>»

⁸ «Kono mixie naxa a fala wo tan be <Karamoxo,> barima karamoxo keren peti nan na wo be, wo fan birin findixi ngaxakerenmae nan na.

⁹ Wo naxa yi dunija adamadi xili <N Baba,> barima Babe keren peti nan na wo be, wo Baba naxan na ariyanna.

¹⁰ Mixie man naxa a fala wo tan be <Mange,> barima Mange keren peti nan na wo be, Ala xa Mixi Sugandixi.

¹¹ Naxan na mixi xungbe ra wo ya ma, a xa findi wo xa walike nan na.

¹² Naxan na a yete igbo, a xa fe fama ne igorode. Naxan a yete magoroma, a xa fe fama ne itede.»

¹³⁻¹⁴ «Kono gbaloe na wo be, wo tan seriye karamoxoe nun Fariseni filankafuie, barima wo naade balanma mixie ya ra alako e naxa so Ala xa mangeya niini bun ma. Na kui, wo tan yete mu soma, wo man mu tinma mixi gbete fan xa so naa naxee waxi sofe.»

¹⁵ «Gbaloe na wo be, wo tan seriye karamoxoe nun Fariseni filankafuie! Wo baa igirima, wo boxi birin isa alako wo xa mixi keren naso wo xa dine, kono a na so, wo a findima yahannama di nan na, naxan kobi doko firin wo tan na.»

¹⁶ «Gbaloe na wo be, wo tan yarerati donxui! Wo a falama, <Xa mixi a kali hromobanxi ra, fefe mu a ra, hali a kanyi mu a xui rakamali. Kono xa mixi a kali xema ra naxan na hromobanxi kui, fo a kanyi xa a xui rakamali teku.>

¹⁷ Wo tan donxui xaxilitaree! Mundun tide gbo, xema, ka hromobanxi naxan xema findixi se seniyenxi ra?

¹⁸ Wo man a falama, <Xa mixi nde a kali serexebade ra, fefe mu a ra hali a kanyi mu a xui rakamali. Kono xa mixi a kali serexe ra naxan

na serexebade fari, fo a kanyi xa a xui rakamali tekun.»

¹⁹ Wo tan donxui! Mundun tide gbo, serexe, ka serexebade naxan serexe findixi se seniyenxi ra?

²⁰ Na kui, naxan yo na a kali serexebade ra, a bara a kali na ra, a nun serexe fan naxan birin saxi a fari.

²¹ Naxan yo na a kali hɔrɔmɔbanxi ra, a bara a kali na ra, a nun naxan fan sabatixi a kui.

²² Naxan yo na a kali ariyanna ra, a bara a kali Ala xa kibanyi ra, a nun naxan fan magoroxi a kui.»

²³ «Gbaloe na wo be, wo tan seriye karamoxɔe nun Fariseni filankafuie! Wo sansi xunxurie farile bama, alo salaxui, suloni, nun digiyanyi, kɔnɔ fe naxee findixi a hagigee ra Ala xa seriye kui, alo tinxinyi, kinikini, nun danxaniya, wo gbilenxi nee nan foxɔ ra. A lanma ne nu wo xa na seriye hagigee rabatu, wo man mu neemu na seriye xunxurie donxɔee ma.

²⁴ Yarerati donxui! Wo minse rasensenma kuli di xa fe ra, wo fa joxome gundi gerun!»

²⁵ «Gbaloe na wo be, wo tan seriye karamoxɔe nun Fariseni filankafuie! Wo pɔɔti nun pileti fari maxama, kɔnɔ e kui rafexi balose naxan na, wo a sotoxi muje nun wasatareya nan saabui ra.

²⁶ I tan fariseni donxui! Pɔɔti nun pileti kui raseniye sinden, na temui a fari fan seniye nma ne.»

²⁷ «Gbaloe na wo be, wo tan seriye karamoxɔe nun Fariseni filankafuie! Wo maniyaxi gaburie nan na, naxee fari ratofanxi, kɔnɔ e kui rafexi faxamixi xorie nun seniye nre na mɔli birin na.

28 Wo fan, mixi na wo to, e wo maɗɔɗunma tinxintɔɛ nan na, kɔnɔ wo bɔɗɛ kui rafexi filankafuiɗa nun kobija ra.»

29 «Gbaloe na wo be, wo tan seriye karamɔɗɔɛ nun Fariseni filankafuie! Wo gaburi fanyie yailanma namijɔnɗɗe be, wo tinxintɔɛ xa gaburie raxunmama,

30 wo a fala, <Xa muxu nu na dunija ma muxu benbae waxati, muxu mu kafuma e ma nu namijɔnɗɗe faxafe ra.>

31 Na kui, wo bara seedeɗɔɗɔya ba wo yete xili ma, a falafe ra a wo findixi namijɔnɗɗe faxee xa die nan na.

32 Wo wo benbae xa kewalie rakamali yire!

33 Wo tan bɔximase bɔnsɔɛ, wo ratangama yahannama ma di?»

34 «Na kui, n xa a fala wo be, n fafe namijɔnɗɗe, lɔnnilae, nun karamɔɗɔɛ xeede wo yire, kɔnɔ wo ndee faxama ne, wo jan nee ndee mabanbanma ne wuri magalanbuxie ma. Wo ndee bɔnbɔma ne sebere ra wo xa salidee kui, e man siga taa yo kui, wo birama e fɔɗɔ ra e ɗaxankatafe ra.

35 Na nan a ra, tinxintɔɛ xa wuli naxan ifilixi dunije, a birin luma wo tan nan ma, kelife Habila ma dɔɗɔ Berekiya xa di Sakari ra, wo naxan faxa hɔrɔmɔbanxi nun serexebade tagi.

36 N xa nɔndi fala wo be, yi ɗaxankate birin fama ne to mixie sɔtɔde.»

*Isa sunnunfe Darisalamu xa fe ra
(Luki 13:34-35)*

37 «Darisalamu, Darisalamu, taa naxan namijɔnɗɗe faxama, naxan Ala xa xeeræ

magɔnɔma. Sanmaya wuyaxi n bara wa i xa die malanfe n yire, alɔ tɔxɔɛ a xa die rasoma a gabutenyi bun ma ki naxɛ, kɔnɔ wo naxa tondi!

³⁸ Na kui, Ala bara keli wo xa banxi xun ma.

³⁹ N xa a fala wo bɛ, wo mu n toma sɔnɔn, han wo a falama tɛmui naxɛ, <Baraka na mixi bɛ naxan fafe Marigi xili ra!>»

24

Hɔrɔmɔbanxi xa kanɛ
(*Maraki 13:1-2, Luki 21:5-6*)

¹ Isa naxa mini hɔrɔmɔbanxi kui. A nu sigafe tɛmui naxɛ, a fɔxirabirɛɛ naxa e maso a ra, e wɔyɛn a bɛ a xa hɔrɔmɔbanxi mato a nun banxie naxee na a rabilinyi, e ti ki to tofanxi.

² Kɔnɔ Isa naxa a masen e bɛ, «Wo yi birin toxi? N xa nɔndi fala wo bɛ, yi gɛmɛ keren mu fama lude a boore fari be, a birin nabirama nɛ.»

Dunija rapɔnyi tɔnxumae
(*Maraki 13:3-23, Luki 21:7-24*)

³ Isa nu magoroxi Oliwi geya fari tɛmui naxɛ, a fɔxirabirɛɛ naxa siga a yire, e a maxɔrin e doro ma, «Na fe sa rabama mun tɛmui? A man sa kolonma tɔnxuma mundun ma a i fa waxati nun dunija rapɔnyi bara makɔrɛ?»

⁴ Isa naxa e yaabi, «Wo mɛnni wo yetɛ ma, mixi yo naxa fa wo ratantan.

⁵ Mixi wuyaxi fama n xili falade e yetɛ xun ma a falafe ra, <N tan nan na Ala xa Mixi Sugandixi ra.> Na kui, e fama mixi gbegebe ratantande.»

⁶ «Wo gere fe mɛma nɛ, wo gere ndee xili mɛ, kɔnɔ wo naxa kɔntofili, barima fo na fe moolie

xa raba. Na xa mu findima dunija rapɔnyi ra sinden.

⁷ Sie kelima ne e boore xili ma, jamanɛ e boore gere. Kaame sinma ne boxi wuyaxi ma, boxi fan serɛn yire gbegbe.

⁸ Na fe birin findima mantɔɔrɔlie folɛ nan na.»

⁹ «Na temui, mixie wo soma ne mangasanyi yi, e xa wo paxankata, e wo faxa. Sie birin wo xɔnma ne n xili xa fe ra.

¹⁰ Danxaniyatɔɛ gbegbe birama ne tantanyi kui na waxati, e e booree yanfa xɔnnanteya kui.

¹¹ Wule fale gbegbe fan e yetɛ findima ne namijɔnmɛ ra, e mixi gbegbe ratantan.

¹² Kobija gboma ne han mixi gbegbe xa xanunteya xinbeli,

¹³ kɔnɔ naxan na a tunnabɛxi han a rapɔnyi, na kanyi kisima ne.

¹⁴ Ala xa mangɛya niini xibaaru fanyi kawandima ne dunija birin kui, a findi seederɔxɔya ra sie birin bɛ. Na xanbi, dunija rapɔnyi fama a lide.»

¹⁵ «Wo tan naxee na yi xaranfe, wo wo tuli mati de! Wo na se haramuxi paaxi to kasare na naxan xanbi ra, a tixi yire seniyɛnxi kui, Annabi Daniyeli naxan ma fe fala,

¹⁶ wo tan naxee na Yudaya, wo lanma wo xa wo gi geyae fari.

¹⁷ Naxan na tande, a naxa so sese tongode a xa banxi kui.

¹⁸ Naxan na xe ma, a naxa gbilen a xa xinbeli donma tongode.

¹⁹ Na waxati findima gbaloe nan na furuginɛe nun dingɛe bɛ!

²⁰ Wo Ala maxandi na naxa wo li ꝑeme temui, xa na mu a ra malabu loxoε.

²¹ Barima toore a lima na waxati ma naxan maniye singe mu nu to kabi dunija daa, a man mu gbilenma to ra abadan.

²² Xa Marigi mu a ragirixi nu nde xa ba na xi konti ra, adama yo mu kisima nu. Kono a nde bama a konti ra mixi sugandixie nan ma fe ra.»

²³ «Na waxati, xa mixi nde sa a fala wo be, <A mato, Ala xa Mixi Sugandixi na be>, xa na mu a ra, <Ala xa Mixi Sugandixi na menni>, wo naxa la a ra.

²⁴ Barima wule false fama Ala xa Mixi Sugandixi xili falade e yete xun, xa na mu e e yete findi namiponmεe ra. E fama tonxuma makaabaxie nun kaabanakoe rabade alako e xa Ala xa mixi sugandixie ratantan, xa e sa noma.

²⁵ Wo wo tuli ti, n bara a masen wo be beenun a waxati xa a li.»

²⁶ «Na kui, xa e sa a fala wo be, <A mato, a sa na wula i>, wo naxa siga de! Xa e sa a fala wo be, <A mato, a na banxi kui be>, wo naxa la a ra de!

²⁷ Adama xa Di na fa, a luma ne alo seya-makonyi naxan yanbama koore ma kelife sogetede han sogegode.

²⁸ <Binbi na lu dennaxe, yubee sa e malanma menni ne.>»

*Isa xa gbilenyi nun xore bili xa misaali
(Maraki 13:24-31, Luki 21:25-33)*

²⁹ «Na naxankate waxati dangi xanbi,
<soge ifooroma ne,
kike yanbe bama ne,
tunbuie birama ne boxi,

se naxan birin na koore ma e serenma ne.»»

³⁰ «Na temui, Adama xa Di xa tonxuma minima ne koore ma. Dunija bɔnsɔɛ birin sunnunma ne. E Adama xa Di toma ne fa ra nuxui kui senbe nun nɔɔɛ ra.

³¹ A a xa malekɛɛ xɛɛma ne han dunija dande, e xa sa a xa mixi sugandixie malan sara xui ra keli dunija tunxun naani birin ma.»

³² «Wo xɔɔɛ bili mato misaali ra, wo xa xaxili soto. A salonyi na jingi, a burexɛ neɛɛɛ mini, wo a kolonma jɛmɛ temui bara makɔɔɛ.

³³ Adama xa Di fafe fan na na ki ne. Wo na yi fe birin to, wo xa a kolon a a bara makɔɔɛ, a jan tixi naade ra.

³⁴ N xa nɔndi fala wo be, to mixie mu dangima fo na fe birin naba.

³⁵ Koore nun bɔxi dangima ne, kɔnɔ n ma masenyi tan mu dangima abadan, a mu kanama muku.»

Dunija rapɔnyi waxati kolonfe

(Maraki 13:32-37, Luki 17:26-30, 17:34-36, 12:41-48)

³⁶ «Mixi yo mu a kolon yi fee sa rabama loxɔɛ nun waxati yo ma. Hali malekɛ naxee na ariyanna, e mu a kolon, Ala xa Di fan mu a kolon, fo Baba Ala keren peti.

³⁷ Adama xa Di fa loxɔɛ luma ne alɔ Annabi Nuha xa waxati.

³⁸ Beenun na banbaranyi belebele xa dunija li, mixie nu e dɛgema, e nu e minma, e nu ginɛɛ dɔxɔma, e nu e xa die fima xɛmɛɛ ma, han Annabi Nuha so kunkui kui loxɔ naxɛ.

39 E mu nu kontɔfilixi fefe ra, han banbaranyi naxa e li, a e birin xanin. Adama xa Di fafe fan nabama na ki ne.

40 Xa xeme firin na xe ma na waxati, keren tongoma ne, boore lu naa.

41 Xa ginε firin na se dinfe mulunyi keren kui, keren tongoma ne, boore lu naa.

42 Na kui, wo naxa yanfa, barima wo mu wo Marigi fa lɔxɔε kolon.

43 Wo xa a fahaamu a fanyi ra, xa banxi kanyi a kolon ne nu muɲeti fama temui naxe kɔε kui, a mu xima nu, alako muɲeti naxa nɔ sode a xɔnyi.

44 Na nan a ra, wo fan xa wo tagi ixiri, wo naxa yanfa, barima Adama xa Di fama waxati nan ma wo ɲɔxɔ mu naxan ma.»

45 «Nde luma alɔ konyi naxan findixi xaxilima dugutege ra? A marigi bara a ti a xa banxi walikεε birin xun ma, a xa donsee taxun e ra a waxati.

46 Nelexinyi na na konyi be, naxan marigi a lima na wali ra.

47 N xa nɔndi fala wo be, na marigi a harige birin taxuma ne na konyi ra.»

48 «Kɔnɔ xa na konyi findi a kobi ra, a a falama ne a yete ma, <N marigi buma ne fafe ra,>

49 a fa a boore konyie bɔnbɔ fɔlɔ, a nu lu a dege ra, a a min, e nun siisilae.

50 Lɔxɔ nde fama, a tan konyi mu naxan kolon, a ɲɔxɔ man mu lɔxɔε naxan ma, a marigi gbilenma ne.

51 A na fa, a na konyi ɲaxankatama ne a ɲaaxi ra, konyi gbaloe sɔtɔ e nun filankafuie, a woli wa nun ɲin maxinyi na dennaxe.»

25

Ginɛdimɛdi fu xa taali

¹ «Na waxati, Ala xa mangeya luma nɛ alo ginɛdimɛdi mixi fu, naxee e xa lanpuie tongo sigafe ra ginɛdɔxɔɛ ralande, e xa sa lan a xa futi xiri ma.

² Na ginɛdimɛdie ya ma, suuli, xaxilitaree, suuli, xaxilimae.

³ Naxee findi xaxilitaree ra, e naxa e xa lanpuie xanin, kɔnɔ e mu ture xanin e xun naxan sama lanpuie kui.

⁴ Naxee tan findi xaxilimae ra, kankan naxa ture bitire xanin a xun, a nun e xa lanpuie.»

⁵ «Ginɛdɔxɔɛ to bu fafe ra, xi xoli naxa ginɛdimɛdie suxu, e naxa xi.

⁶ Kɔɛ tagi, sɔnxɔɛ xui naxa mini, <Ginɛdɔxɔɛ bara fa! Wo sa a ralan!>

⁷ Ginɛdimɛdie naxa keli, e e xa lanpuie yailan.

⁸ Xaxilitaree naxa a fala xaxilimae bɛ, <Wo muxu ki wo xa ture nde ra, barima muxu xa lanpuie na xubenfe.>

⁹ Kɔnɔ xaxilimae naxa e yaabi, <Ade, a mu won birin nalima. Wo siga ture matie xɔn wo xa sa wo gbe sara.>

¹⁰ Nee to siga ture sarade, ginɛdɔxɔɛ naxa fa. Ginɛdimɛdi naxee nu bara ture sa e xa lanpuie kui, nee tan naxa bira a fɔxɔ ra, e so futixiri xulunyi, naadɛ fa balan e xanbi ra.»

¹¹ «Na dangi xanbi, ginɛdimɛdi xaxilitaree fan naxa fa, e a fala, <Marigi, marigi, naadɛ rabi muxu bɛ.>

¹² Kɔnɔ a naxa e yaabi, <N xa nɔndi fala wo bɛ, n mu wo kolon.>»

13 «Na kui, wo naxa yanfa, barima wo mu na loxoε nun na waxati kolon.»

Harige taxuxi xa taali
(Luki 19:11-27)

14 «A luma ne alo xeme nde naxan nu fafe biyaaside. A naxa a xa konyie xili, a a harige taxu e ra.

15 A naxa xema kilo suuli so konyi keren yi, a firin so boore yi, a keren so a saxan nde yi ra. A to kankan bere so a yi, a naxa biyaasi.»

16 «Xema kilo suuli taxu konyi naxan na, a naxa siga keren na, a xa sa na harige rawali. A naxa xema kilo suuli gbete soto geeni ra.

17 Xema kilo firin taxu konyi naxan na, a fan naxa na harige rawali, a xema kilo firin gbete soto geeni ra.

18 Kono xema kilo keren taxu konyi naxan na, a tan naxa sa yili ge, a a marigi xa kobiri noxun na kui.»

19 «A to bu han, konyie marigi naxa gbilen e yire alako e xa dentεε sa a be.

20 Xema kilo suuli taxu konyi naxan na, a naxa fa a marigi harige ra, a a fala, <N marigi, i xema kilo suuli nan taxu n na. A mato, n bara kilo suuli man sa a xun geeni ra.>

21 A marigi naxa a fala a be, <I nuwali. Konyi duguteεε nan i ra, walike fanyi. N to harige dondoronti taxu i ra, i mu lanlanteya kana, n fa harige gbegebe nan taxuma i ra. Fa n xonyi, wo nun i marigi xa lu seewe kui.>»

22 «Na xanbi, xema kilo firin taxu konyi naxan na, a fan naxa fa, a a fala, <N marigi, i

xεεma kilo firin nan taxu n na. A mato, n bara kilo firin man sa a xun geeni ra.>

²³ A marigi naxa a fala a βε, <I nuwali. Konyi dugutεγε nan i ra, walike fanyi. N to harige dondoronti taxu i ra, i mu lanlanteya kana, n fa harige gbegebe nan taxuma i ra. Fa n xonyi, wo nun i marigi xa lu σεεωε kui.>>

²⁴ «A δονxοε ra, xεεma kilo keren taxu konyi naxan na, a fan naxa fa, a a fala, <N marigi, n a kolon i xa fe maxοrοxο. I sansi xabama, i mu naxan garansan. I sansi bogi bama, i mu naxan si.

²⁵ N gaaxu nε. N naxa sa i xa xεεma kilo keren nοxun yili kui. A mato, a tan nan yi ki. I harige sese mu λεxi.>

²⁶ A marigi naxa a yaabi, <I tan konyi kobi tunnaxονε! I nu a kolon a n sansi xabama, n mu naxan garansan, n man sansi bogi bama, n mu naxan si?

²⁷ A lan nε nu i n ma kοbiri so kοbiri rawalie yi ra, alako n na fa i yire tεmui naxε, i n harige ragbilen n ma, geeni saxi a xun ma.

²⁸ Na kui, wo xεεma kilo rasuxu a yi, wo a so konyi yi ra, xεεma kilo fu na naxan yi,

²⁹ barima a na naxan yo yi ra, a gbe xun masama nε, a gbo ki fanyi. Kοnο a mu na naxan yi ra, hali naxan di na a yi, na yati bama nε a yi ra.

³⁰ Wo yi konyi fufafu woli tande dimi kui, wa nun jin maxinyi na dennaxε.>>

Kiiti δονxοε

³¹ «Adama xa Di na fa a xa nορε kui, a nun a xa malekεε, a a magoroma nε a xa kibanyi nοrοxi kui.

³² Si birin malanma ne a ya ra. A mixi mayegetima ne alɔ xuruse demadonyi yexexe nun sie mayegetima ki naxe.

³³ A yexexe tima ne a yirefanyi ma, a sie fan ti a koola ma.»

³⁴ «Na temui, mange a falama ne mixie be naxee na a yirefanyi ma, <Wo fa, n Baba naxee barakaxi. Wo fa mangeya soɔ wo ke ra, mangeya naxan yailanxi wo be kabi dunija fole.

³⁵ Barima kaame to nu n ma, wo naxa n ki donse. Ye xoli to nu n ma, wo naxa n ki ye. Xɔɔe to nu n na, wo naxa n yigiya.

³⁶ N mageli to nu a ra, wo naxa dugie fi n ma. N to nu furaxi, wo naxa fa meeni n ma. N to nu saxi geeli, wo naxa fa n yire matode.»

³⁷ «Na temui, tinxintɔee a maxɔrinma ne, <Marigi, muxu i to kaame kui mun temui, muxu fa i ki donse, xa na mu ye xoli ra, muxu fa i ki ye?

³⁸ Muxu i to xɔɔeya ra mun temui, muxu fa i yigiya, xa na mu i mageli ra, muxu fa dugie fi i ma?

³⁹ Muxu i furaxi to mun temui, xa na mu i saxi geeli, muxu fa siga i yire matode?»

⁴⁰ Mange e yaabima ne, <N xa nɔndi fala wo be, wo naxan yo raba n ngaxakerenyi mixi xuri nde be, wo a rabaxi n tan nan be.»

⁴¹ «Na xanbi, a a falama ne mixie be naxee na a koola ma, <Wo wo makuya n na, wo tan mixi dankaxie, wo sa so te xɔɔra naxan yailanxi Ibulisa nun a xa malekee be, naxan mu xubenma abadan.

⁴² Barima kaame to nu n ma, wo mu n ki donse. Ye xoli to nu n ma, wo mu n ki ye.

⁴³ Xɔɓɓe to nu n na, wo mu n yigiya. N mageli to nu a ra, wo mu dugie fi n ma. N furaxi to nu a ra, n man to nu saxi geeli, wo mu fa mɛɛnide n ma.»»

⁴⁴ «Na tɛmɛi, e fan a maxɔrinma nɛ, <Marigi, muxu i to mun tɛmɛi kaame na i ma, xa na mu ye xɔli, xa na mu i findixi xɔɓɓe ra, xa na mu i mageli ra, xa na mu i furaxi, xa na mu i saxi geeli, muxu fa tondi i malide?»>

⁴⁵ Mangɛ e yaabima nɛ, <N xa nɔndi fala wo bɛ, wo mu naxan yo raba n ngaxakerenyi mixi xuri nde bɛ, wo tondixi a rabade n tan nan bɛ.>

⁴⁶ Naxankatɛ nan nagataxi na mixie bɛ abadan, kɔnɔ tinxintɔɛɛ tan abadan kisi nan sɔtɔma.»»

26

Yanfanteya Isa bɛ

(Maraki 14:1-2, Luki 22:1-2, Yaya 11:45-53)

¹ Isa to gɛ yi fe birin masende, a naxa a fala a fɔxirabirɛɛ bɛ,

² «Wo a kolon, xi firin nan luxi Sayamalekɛ Dangi Sali xa a li. Na tɛmɛi, Adama xa Di sama nɛ mixie belexɛ e xa a banban wuri magalanbuxi ma.»»

³ Na waxati, sɛrɛxɛdubɛ kuntigie nun Yuwifie xa forie nu malanxi Kayafa xɔnyi, sɛrɛxɛdubɛ kuntigie xunyi.

⁴ E naxa lan a ma e xa Isa suxu yanfanteya saabui ra, e xa a faxa.

⁵ Kɔnɔ e naxa a fala, «Won naxa a suxu sali lɔxɔɛ, xa na mu a ra pama a xunyi ikelima nɛ.»»

*Gine nde fe fanyi rabafe Isa be
(Maraki 14:3-9, Yaya 12:1-8)*

⁶ Isa to nu na Betani, Simōn kune kanyi xōnyi,
⁷ gine nde naxa fa a yire. Labunde ture nu na a yi ra, naxan sare xōrōxō ki fanyi. A nu saxi a bitire tofanyi kui naxan nu rafalaxi alabatira gēme ra. Isa nu na teebili ra tēmui naxe, gine naxa fa, a na labunde ture ifili Isa xunyi ma.

⁸ Isa fōxirabiree to na to, e naxa xōnō, e a fala, «Yi birin makanaxi munfe ra?

⁹ Xa yi labunde ture sa mati nu, kōbiri gbegbe nan sōtōma nu a xa fe ra, na fan nō fide setaree ma.»

¹⁰ Isa to nu a kolon e naxan falafe e bore be, a naxa a masen e be, «Wo na yi gine tōrōfe munfe ra? Kewali fanyi nan yi ki, a naxan nabaxi n be.

¹¹ Setaree luma ne wo ya ma tēmui birin, kōnō n tan mu luma wo yi ra be abadan xe.

¹² Yi gine to labunde ture saxi n fate ma, a a rabaxi n fure ragatafe nan xa fe ma.

¹³ N xa nōndi fala wo be, Ala xa xibaaru fanyi sa kawandima dede dunija birin kui, yi gine xa kewali xa fe fan falama ne, mixie xa e ratu a xa fe ma.»

*Yudasi xa yanfanteya
(Maraki 14:10-11, Luki 22:3-6)*

¹⁴ Na tēmui, Yudasi Isikariyoti, naxan nu na Isa fōxirabire fu nun firinyie ya ma, a naxa siga serexedube kuntigie xōn ma,

¹⁵ a e maxōrin, «Wo munse soma n yi n xa Isa sa wo belexe?» E fan naxa gbeti kole tongo saxan so a yi.

16 Keli na temui ma, a naxa so waxati fenfe a noma Isa sode e yi ra temui naxe.

Sayamaleke Dangi Sali

(Maraki 14:12-21, Luki 22:7-13, 22-23, Yaya 13:21-30)

17 Taami Lebinitare Sali to a li, a loxoε singe ma, Isa foxirabireε naxa sa a maxorin, «I wama muxu xa Sayamaleke Dangi Sali donyi rafala i be minden?»

18 A naxa e yaabi, «Wo siga taa kui xeme nde xon, wo a fala a be, <Karamoxo naxe a a xa waxati bara makore. A wama Sayamaleke Dangi Sali rabafe i xonyi, a nun a foxirabireε.>»

19 Isa foxirabireε naxa a raba alo Isa e yamari ki naxe, e Sayamaleke Dangi Sali donyi rafala.

20 Nunmare to so, Isa nun a foxirabireε fu nun firinyie nu na teebili ra.

21 E nu e degefe temui naxe, a naxa a masen, «N xa nondi fala wo be, mixi keren na wo ya ma naxan fama n yanfade.»

22 Na naxa e sunnun ki fanyi, kankan naxa a maxorin, «Kono n Marigi, n tan mu a ra de, ka?»

23 A naxa e yaabi, «N nun naxan bara belexe ragoro paani keren kui, na kanyi nan n yanfama.

24 Adama xa Di sigama ne alo a xa fe sebexi ki naxe, kono gbaloe nan na Adama xa Di yanfama be. A fisa na kanyi be hali a mu bari nu.»

25 Yudasi naxan nu fafe a yanfade, a naxa Isa maxorin, «Karamoxo, n tan mu a ra de, ka?» Isa naxa a yaabi, «I tan nan a falaxi.»

Marigi xa serexe tonxuma

(Maraki 14:22-26, Luki 22:14-20, Korinti I 11:23-25)

²⁶ E to nu e dɛgefe, Isa naxa taami tongo. A to tantui rasiga Ala ma, a naxa taami igira, a a so a ɔxirabirɛɛ yi ra, a a masen e bɛ, a naxɛ, «Wo n ko, wo a don. Yi findixi n fate nan na.»

²⁷ Na dangi xanbi, Isa naxa tɔnbili fan tongo. A man to tantui rasiga Ala ma, a naxa tɔnbili so e yi ra, a a fala e bɛ, «Wo birin xa a min.

²⁸ Yi findixi n wuli nan na, saate wuli naxan baxi mixi gbege bɛ e xa yunubie xafarife ra.

²⁹ N xa a fala wo bɛ, n to yi weni minma, n mu yi minma sɔnɔn, han won birin man sa a minma lɔxɔ naxɛ n Baba xɔnyi ariyanna.»

³⁰ E to gɛ bɛɛti bade, e naxa te Oliwi geya fari.

Isa a falafe Piyeri bɛ a a yetɛ rasanma nɛ a ma

(Maraki 14:27-31, Luki 22:31-34, Yaya 13:36-38)

³¹ Na tɛmui Isa naxa a masen e bɛ, «Wo birin gbilenma nɛ n ɔxɔ ra to kɔɛ ra, wo mɛɛ n ma fe ra, barima a sɛbɛxi, <N xuruse demadonyi faxama nɛ, yɛxɛɛɛ fan yensen.>

³² Kɔnɔ n na keli faxɛ ma, n sigama wo ya ra Galile.»

³³ Piyeri naxa a fala a bɛ, «Hali birin gbilen i ɔxɔ ra, n tan mu gbilenma i ɔxɔ ra.»

³⁴ Isa naxa Piyeri yaabi, «N xa nɔndi fala i bɛ, to kɔɛ yati, beenun konkore xa a rate, i i yetɛ rasanma nɛ n ma sanmaya saxan.»

³⁵ Piyeri man naxa a yaabi, «Hali won birin nan sa faxama, n mu n yetɛ rasanma i ma!» Isa ɔxirabirɛ birin naxa na wɔyɛn keren fala.

*Isa Ala maxandife Getesemani
(Maraki 14:32-42, Luki 22:39-46)*

³⁶ Na dangi xanbi Isa nun a ƒoxirabirɛɛ naxa siga yire nde, dɛnnaxɛ xili Getesemani. Isa naxa a fala e bɛ, «Wo dɔxɔ be. N tan xa siga mɛnni Ala maxandide.»

³⁷ A naxa Piyeri nun Sebede xa di firinyie xanin a xun ma. Sunnunyi nun kɔntɔfili to Isa bɔɛ suxu,

³⁸ a naxa a masen e bɛ, «Sunnunyi bara nɔ n bɔɛ ra alo a xa n faxa. Wo lu be, kɔnɔ wo naxa xi.»

³⁹ Isa naxa a masiga dondoronti, a a yatagi rafelen bɔxi ma, a Ala maxandi, «N Baba, xa a sa nɔma rabade, i xa n natanga yi ɲaxankatɛ ma. Kɔnɔ n sago naxa raba, i tan nan sago xa raba.»

⁴⁰ A to gbilen a ƒoxirabirɛɛ yire, a naxa e li e na xife. A naxa a fala Piyeri bɛ, «I mu nɔxi waxati keren xi xɔli kanade n ma fe ra?

⁴¹ Wo naxa xi. Wo Ala maxandi nɛ alako wo naxa bira tantanyi kui. Maɲɔxun fanyi na adama bɛ, kɔnɔ a fate bɛndɛ tan sɛnbɛ mu na.»

⁴² Isa man to a masiga e ra, a naxa gbilen Ala maxandi ra, «N Baba, xa yi ɲaxankatɛ mu nɔma bade n yi ra, fo n xa tin a ra, i sago nan xa raba.»

⁴³ A to gbilen a ƒoxirabirɛɛ yire, a man naxa e li e xife, barima xi xɔli nu bara nɔ e ra.

⁴⁴ A naxa e lu naa, a siga sanmaya saxan nde, a sa Ala maxandi na maxandi kerenyi ra.

⁴⁵ Na tɛmui, a naxa gbilen a ƒoxirabirɛɛ yire, a a masen e bɛ, «Wo xife nɛ? Wo na wo malabufe han ya? Wo a mato, waxati bara a li. Adama xa Di fafe sade yunubitɔɛɛ bɛlɛxɛ.

46 Wo keli, won χεε. Wo a mato, n yanfama bara fa.»

Isa suxufe

(Maraki 14:43-50, Luki 22:47-53, Yaya 18:3-12)

47 Isa nan mu nu gexi woyende, Yudasi, naxan nu na a foxirabire fu nun firinyie ya ma, a naxa fa e nun pama gbegbe, santidegema e nun gbengbetae suxuxi e yi ra. Serexedube kuntigie nun Yuwifie xa forie nan nu e xexi.

48 Isa yanfama nun na pama nu bara lan a ma, a a xa Isa matonxuma e be. A nu bara a fala e be, «N na mixi naxan sunbu, a tan nan na ki. Wo na suxu.»

49 Na kui, Yudasi naxa a maso Isa ra keren na, a a fala, «Karamoxo, i nuwali,» a fa a sunbu.

50 Isa naxa a masen a be, «N boore, i faxi naxan nabade, a raba.» Na temui, na mixie naxa e maso Isa ra, e a suxu.

51 Isa foxirabire nde naxa a xa santidegema ramini, a serexedube kuntigi xa konyi tuli bolon.

52 Isa naxa a fala a be, «Santidegema raso a tee i. Naxan yo na findi a xa geresose ra, na kanyi fan faxama santidegema nan saabui ra.

53 Ka i joxo a ma a n mu noma n Baba xilide, a maleke rasanba n ma keren na, naxee dangi maleke gali fu nun firin na?

54 Konon xa na raba, Kitaabuie xa masenyie fa kamalima di? Barima e a masenxi ne a fo a xa raba yi ki ne.»

55 Na xanbi, Isa naxa a fala pama be, «Wo to minixi n xili ma santidegema nun gbengbeta suxuxi wo yi ra, suute nan na n na? Loxo yo loxo, n doxoxi hoxomobanxi kui, n kawandi tima, wo mu n suxu.

⁵⁶ Kɔnɔ yi birin nabaxi ne alako namignonmɛe naxan seɓexi Kitaabui kui, a xa kamali.»

Na xanbi, Isa foxirabirɛɛ birin naxa e gi a xun ma.

Isa tife Yuwifi kuntigie ya i

(Maraki 14:53-65, Luki 22:54-55,63-71, Yaya 18:12-24)

⁵⁷ Mixi naxee Isa suxu, e naxa a xanin serɛɛɗube kuntigi Kayafa xɔnyi, seriye karamɔxɔe nun forie nu malanxi dennaxe.

⁵⁸ Piyeri fan, a nu biraxi Isa foxɔ ra, kɔnɔ a ndedi nu makuyaxi pama ra. A naxa bira a foxɔ ra han a so serɛɛɗube kuntigie xunyi xa tɛtɛ kui. A naxa dɔxɔ hɔrɔmɔbanxi kantamae fe ma, alako a xa a mato Isa xa fe dangima ki naxe.

⁵⁹ Serɛɛɗube kuntigie nun Yuwifie xa kiitisa dɔnxɔe birin, e nu wule seede nde nan fenfe naxan bama Isa xili ma, e sa nɔma a faxade naxan ma.

⁶⁰ Kɔnɔ e mu se to, hali tɔɔɓɓɛgeti gbege to fa. A dɔnxɔe ra, xeme firin naxa fa,

⁶¹ e a fala, «Yi xeme a fala ne, <N tan nɔma Ala xa hɔrɔmɔbanxi kanade, n man fa a ti xi saxan bun ma.>»

⁶² Serɛɛɗube kuntigi xunyi naxa keli, a Isa maxɔrin, «Pe, i mu e yaabima? Yi xemɛe munse safe i xun ma yi ki?»

⁶³ Kɔnɔ Isa mu sese fala. Serɛɛɗube kuntigie xunyi naxa a fala a be, «N bara i yamari i xa i kali Ala Njɛ ra, i a fala muxu be xa i findixi Ala xa Mixi Sugandixi nan na, Ala xa Di.»

⁶⁴ Isa naxa a yaabi, «I tan nan a falaxi. N man xa a fala wo be, keli yi waxati ma, wo

fama Adama xa Di tode, a dɔxɔxi Ala Senbema yirefanyi ma, wo a toma fa ra nuxuie kui.»

⁶⁵ Na kui, serexedube kuntigi naxa a yete xa donma suxu, a ibɔɔ xɔne ra, a a fala, «A bara Ala rasoto! Won hayi na seede gbete ma yire? Wo bara a me a Ala rasotoxi ki naxe.

⁶⁶ Wo kiiti toxi di?» E naxa a yaabi, «A lanma a xa faha ne.»

⁶⁷ Na temui, e naxa dɛye bɔxun Isa yatagi, e kamui sin a ma. Ndee naxa a de ragarin, e nu a fala,

⁶⁸ «I tan, Ala xa Mixi Sugandixi, namijɔnmeɽa raba! A fala ba, naxan i bɔnbɔxi!»

Piyeri a yete rasanfe Isa ma

(Maraki 14:66-72, Luki 22:56-62, Yaya 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Piyeri nu dɔxɔxi tande, serexedube kuntigi xa tete kui. Konyi gine nde naxa a makɔre a ra, a a fala, «I tan, wo nun Isa Galileka birin nan nu a ra.»

⁷⁰ Kɔnɔ Piyeri naxa a matandi birin ya xɔri, a a fala, «N mu a kolon i na fefe falafe!»

⁷¹ Piyeri to mini folo tete naade ra, konyi gine gbete nde naxa a to, a a fala mixie be naxee nu na naa, «Yi xeme naxan yi ki, e nun Isa Nasaretika nan nu a ra.»

⁷² Piyeri man naxa a matandi, a a kali, «N mu na xeme kolon!»

⁷³ A mu bu, naxee nu tixi naa, e naxa e maso Piyeri ra, e a fala a be, «Nɔndi nan a ra, a tan mixi nde nan yati i ra, barima i wɔyenma alo Galileka.»

⁷⁴ Piyeri naxa so a kalife, a a fala «Ala xa n danka! N tan mu na xεmε kolon feo!» Na fala xanbi, konkore naxa a rate.

⁷⁵ Piyeri naxa ratu fa Isa xa wɔyenyi ma, «Beemanun konkore xa a rate, i i yetε rasanma nε n ma sanmaya saxan.» Na kui, a naxa mini, a sa wa han.

27

Yuwifie Isa xaninfe Pilati xɔn

(Maraki 15:1, Luki 22:63-71, Yaya 18:28-32)

¹ Kuye to iba, sεrεxεdubε kuntigie birin nun Yuwifie xa forie to nu malanxi, e naxa nate tongo e xa Isa faxa.

² E to Isa xiri, e naxa a xanin gomina Pilati xɔn.

Yudasi xa faxε

³ Yudasi, Isa yanfama, a to a to e bara Isa makiiti a lan a xa faxa, a naxa nimisa a xa yanfanteya xa fe ra. A naxa na gbeti kole tongo saxan nagbilen sεrεxεdubε kuntigie nun forie ma,

⁴ a a fala, «N bara yunubi raba! Xεmε naxan faxama yi ki, seniyeɛtɔε nan a ra, a fa li n tan nan a yanfaxi!» E naxa a yaabi, «Na mu muxu tan matoxi. Na i tan nan matoxi.»

⁵ A to gbeti kolee woli hɔrɔmɔbanxi kui, Yudasi naxa siga a yetε gbakude wuri kɔn na.

⁶ Sεrεxεdubε kuntigie to gbeti kolee matongo, e naxa a fala, «A mu daxa muxu xa yi gbeti kolee sa hɔrɔmɔbanxi xa kɔbiri xun ma, barima nii sare nan a ra.»

⁷ E to woyen, e naxa feɲe yailanyi xa xe yire sara na kɔbiri ra, na xa findi gaburi yire ra xɔɲee be.

⁸ Na nan a toxi, han to na xe xili falama «Wuli Bɔxi.»

⁹ Na kui, Annabi Yeremi xa masenyi naxa kamali, a to a masen, «E naxa gbeti kole tongo saxan tongo, Isirayilakae ndee sare naxan saxi a xun,

¹⁰ e feɲe yailanyi xa xe sara na kɔbiri ra, alo Marigi n yamari ki naxe.»

Isa tife Pilati ya i

(Maraki 15:2-15, Luki 23:2-5,13-25, Yaya 18:28-19:16)

¹¹ Isa to ti gomina Pilati ya i, gomina naxa a maxɔrin, «I tan nan findixi Yuwifie xa mange ra?» Isa naxa a yaabi, «I tan nan a falaxi.»

¹² Kɔnɔ sɛrɛxɛdubɛ kuntigie nun forie nu a tɔɲɛgɛma temui naxe, Isa mu yaabi yo fi.

¹³ Na temui Pilati naxa a maxɔrin, «I mu yi fee mexi e naxan birin safe i xun ma yi ki?»

¹⁴ Kɔnɔ Isa mu e xa woyenyi yo yaabi. Na naxa gomina kaaba ki fanyi.

¹⁵ Ne yo ɲɛ, sali temui, gomina darife nan nu a ra, a xa geelimani keren nabɛɲin ɲama be, e na wa naxan yo xɔn.

¹⁶ Na waxati, geelimani nde nu na, birin nu naxan kolon a xa ɲaaxɔɲa ma. A nu xili Barabasi.

¹⁷ Nama to malan, Pilati naxa e maxɔrin, «Wo wama n xa nde rabɛɲin wo be, Barabasi ba, ka Isa, naxan xili falama Ala xa Mixi Sugandixi?»

18 Pilati nu a kolon a sɛrɛxɛdubɛ kuntigie nu Isa saxi a bɛlɛxɛ tɔɔnɛ nan ma.

19 Ba na ra, a to nu dɔxɔxi kiiti sade, a xa gine naxa xɛɛra rasiga a ma, a a fala a bɛ, «I naxa so yi tinxintɔɛ xa fe kui fefe ma, barima n bara xiye sa a xa fe ra, xiye naxan bara n tɔɔrɔ to ki fanyi.»

20 Kɔnɔ sɛrɛxɛdubɛ kuntigie nun Yuwifie xa forie naxa jama kui iso e xa Barabasi maxɔrin Pilati ma, Isa tan xa faxa.

21 Gomina man naxa e maxɔrin, «Yi mixi firin ya ma, wo wama n xa mundun nabɛpin wo bɛ?» E naxa a yaabi, «Barabasi!»

22 Pilati fan naxa e maxɔrin, «N xa munse raba Isa ra, naxan xili falama Ala xa Mixi Sugandixi?» Nama birin naxa a yaabi, «A banban wuri magalanbuxi ma!»

23 A man naxa e maxɔrin, «Munfe ma? A fe jaaxi mundun nabaxi?» Kɔnɔ e tan sɔnxɔɛ nan tun xun masa, «A banban wuri ma!»

24 Pilati to a to a a mu nɔxi fefe ra, jama fan nu waxi kelife a ra, a naxa ye tongo, a a bɛlɛxɛ raxa e ya xɔri, a a fala e bɛ, «Yi xɛmɛ faxafe mu na n tan ma de! A luma wo tan nan ma.»

25 Nama birin naxa a yaabi, «A xa faxɛ wuli xa lu muxu nun muxu xa die xun ma!»

26 Na kui, Pilati naxa Barabasi rabɛpin e bɛ. A naxa yaamari fi sɔɔrie xa Isa bɔnbɔ seberɛ ra. Na xanbi, a naxa Isa so e yi e xa sa a banban wuri magalanbuxi ma.

*Sɔɔrie Isa mayelefe
(Maraki 15:16-20, Yaya 19:2-3)*

²⁷ Rōma sōorie to Isa xanin gomina xōnyi, e naxa e boore sōorie birin xili, e gali naxa ti a rabilinyi.

²⁸ E naxa Isa xa sose ba a ma, e mangε guba gbeeli ragoro a ma.

²⁹ E naxa tunbee mafilin, e e yailan mangε katanyi maniye ra, e a sa a xun ma. E naxa wuri raso a yirefanyi bεlεxε kui, e a mayele, e nu e xinbi sin a bun ma, e nu a fala, «I kenā, Yuwifie xa mangε.»

³⁰ E naxa dεye bōxun a ma, e na wuri ba a yi, e nu a xunyi bōnbō a ra.

³¹ E to gε Isa mayelede, e naxa mangε guba rate a ma, e a gbe dugi ragoro a ma, e fa a ramini e xa sa a banban wuri magalanbuxi ma.

Isa banbanfe wuri magalanbuxi ma

(Maraki 15:21-32, Luki 23:26-43, Yaya 19:17-27)

³² E to nu minife taa ra, e naxa Sirenika xεmε nde to naxan nu xili Simōn. Sōorie naxa a yamari, a tan xa Isa xa wuri magalanbuxi xanin.

³³ E to yire li naxan xili Gologota, na nan falaxi e xa xui, «xunkonkota yire,»

³⁴ e naxa weni so a yi, seri saxi naxan xun, kōnō a to a nεmunnεmun, a mu tin a minde.

³⁵ E to gε a mabanbande wuri ma, e naxa kanda bun a xa dugie xa fe ra, alako e xa a kolon kankan naxan sōtōma.

³⁶ Na dangi xanbi, e naxa dōxō a kantade.

³⁷ E to nu wama birin xa a kolon e a banbanxi fe naxan ma, e yi sebeli nan gbaku a xun ma, «Isa nan ya, Yuwifie xa mangε.»

³⁸ Na tɛmɔi, e naxa suute mixi firin fan banban wuri magalanbuxie ma Isa fɛ ma, keren a yirefanyi ma, boore a kɔɔla ma.

³⁹ Mixie nu dangima Isa konbi ra, e nu e xunyi lintan a ma,

⁴⁰ e a fala, «I tan naxan hɔrɔmɔbanxi rabi-rama, i man fa a ti xi saxan bun ma, i yetɛ rakisi! Xa Ala xa Di nan i ra, goro wuri kɔn na!»

⁴¹ Sɛrɛxɛdubɛ kuntigie, sɛriyɛ karamɔxɔɛ, nun Yuwifie xa forie fan nu a mayelefe, e nu a fala,

⁴² «A bara mixi gbɛtɛɛ rakisi, kɔnɔ a mu nɔma a yetɛ tan nakiside. Isirayila mangɛ xa mu a ra? A xa goro wuri kɔn na be ya, alako muxu xa la a ra.

⁴³ A bara a xaxili ti Ala ra, a man fa a fala, «N findixi Ala xa Di nan na.» Yakɔsi, xa a rafanxi Ala ma, a xa a rakisi!»

⁴⁴ Suute naxee nu banbanxi a fɛ ma, e fan nu Isa konbife na ki nɛ.

Isa xa faxɛ

(Maraki 15:33-41, Luki 23:44-49, Yaya 19:28-30)

⁴⁵ Yanyi tagi, dimi naxa sin bɔxi birin ma lɛɛri saxan bun ma.

⁴⁶ Na waxati ma, Isa naxa gbelegbele sɛnbɛ ra, «Eloyi, Eloyi, lɛma sabaxatani?» Na nan falaxi e xa xui, «N Marigi Ala, n Marigi Ala, i n nabɛɓinxi munfe ra?»

⁴⁷ Mixi naxee nu na naa, e to a xui mɛ, e naxa a fala, «A na Annabi Eliya nan xilife!»

⁴⁸ Mixi nde naxa a gi, a sa dunkobi rasin weni xɔnɛ xɔɔra, a a so wuri dɛ i, a fa a ti Isa bɛ alako a xa a min.

⁴⁹ Kɔnɔ booree naxa a fala, «Wo a lu, won xa a mato xa Annabi Eliya fama a rakiside.»

⁵⁰ Isa man naxa a xui ite senbe ra, a fa laaxira.

⁵¹ Na waxati, dugi xungbe naxan singanxi hɔrɔmɔbanxi kui, a naxa ibɔɔ firin na, keli a fuge han a laabe. Bɔxi naxa serɛn, gemɛe naxa ibɔɔ,

⁵² gaburie fan naxa rabi. Seniyentɔe laaxiraxi gbegbe naxa keli faxe ma,

⁵³ e mini gaburie kui. Isa to keli faxe ma, e so ne Darisalamu, taa seniyenxi kui, e fa mini mixi wuyaxi ma.

⁵⁴ Sɔori mange nun a boore sɔorie naxee nu Isa kantafe, e to bɔxi xa serɛnyi to, a nun naxan naba Isa faxa temui, e naxa gaaxu ki fanyi, e a fala, «Nɔndi nan a ra yati, Ala xa Di nan nu yi xeme ra!»

⁵⁵ Gine wuyaxi fan nu na naa, e ndedi makuyaxi Isa yire ra, e yi fe birin matoma. E nu bara bira Isa fɔxɔ ra kelife Galile bɔxi ma, e nu a mali.

⁵⁶ Mariyama Magidalaka nu na e ya ma, a nun Mariyama Yaki nun Yusufu nga, a nun Sebede xa die nga.

Isa xa maragatɛ

(Maraki 15:42-47, Luki 23:50-56, Yaya 19:38-42)

⁵⁷ Nunmare to so, Arimateka bannamixi nde naxa fa naxan nu xili Yusufu. Isa fɔxirabire nde nan nu a fan na.

⁵⁸ A naxa siga Pilati yire, a Isa fure maxandi a ma. Pilati naxa yaamari fi e xa a so a yi ra.

⁵⁹ Yusufu naxa Isa fure tongo, a a mafilin kasange fanyi kui,

⁶⁰ a a bele gaburi neene kui, naxan nu gexi geme kui a tan Yusufu be. A to geme xungbe mapindigilin, a a dɔxɔ gaburi de ma, a naxa siga.

⁶¹ Mariyama Magidalaka nun boore Mariyama nu na naa, e dɔxɔxi gaburi ya ra.

Sɔorie tife Isa xa gaburi kantade

⁶² Malabu lɔxɔe see rafala lɔxɔe kuye iba, serexedube kuntigie nun Farisenie naxa siga Pilati yire.

⁶³ E naxa a masen a be, «Mange, muxu ratuxi a ma yi wule fale, beenun a xa faxa, a a fala ne, <Xi saxan dangi xanbi, n kelima ne faxe ma.>

⁶⁴ Na kui, i xa yaamari fi a xa gaburi xa makanta han a xi saxan nde, alako a fɔxirabiree naxa fa a fure mupa, e fa a fala jama be, <A bara keli faxe ma.> Xa na sa raba, wule dɔnxɔe dangima ne wule singe ra.»

⁶⁵ Pilati naxa e yaabi, «Awa, n bara sɔorie so wo yi. Wo sa gaburi makanta alɔ wo wama a xɔn ma ki naxe.»

⁶⁶ E naxa siga, e sa tɔnxuma sa geme ma naxan nu na gaburi de ma, alako xa gaburi fa sa rabi, a kolonma ne. E naxa sɔorie lu naa, na kantafe ra.

28

Isa xa marakeli faxe ma

(Maraki 16:1-10, Luki 24:1-12, Yaya 20:1-10)

¹ Malabu lɔxɔe kuye iba, sande lɔxɔe subaxe ma, Mariyama Magidalaka nun boore Mariyama, e naxa siga gaburi matode.

² Na temui, boxi naxa seren senbe ra, barima Marigi xa maleke nde nu bara goro keli koore,

a gεme maṗindigilin, a a ba gaburi de ma, a fa dɔxo a fari.

³ Maleke nu yanbama alo seyamakonyi, a xa sosee nu fiixe fɔen.

⁴ Soori naxee nu na kantafe, e naxa gaaxu han e serɛn, e lu alo faxamixie.

⁵ Kɔno maleke naxa a masen ginɛe be, «Wo naxa gaaxu, barima n a kolon wo na Isa nan fenfe, e naxan banban wuri magalanbuxi ma.

⁶ A mu be, a bara keli faxe ma, alo a a fala ki naxe. Wo fa, wo a mato a nu saxi dennaxe.

⁷ Wo man xa siga mafuren, wo sa a masen a fɔxirabirɛe be, «A bara keli faxe ma. A na sigafe wo ya ra Galile. Wo a toma menni ne.» A tan nan na ki, n bara a ragbilen wo ma.»

⁸ Ginɛe naxa e xulun, e keli gaburi yire, gaaxui nun seɛwe gbegebe ra, e siga e gi ra na xibaaru masende Isa fɔxirabirɛe be.

⁹ Kɔno Isa naxa e ralan, a e xeɛbu, «Wo mama.» E to e maso a ra, e naxa suyidi a be, e a sanyie suxu.

¹⁰ Isa naxa a masen e be, «Wo naxa gaaxu. Wo sa a fala n ngaxakerenyie be e xa siga Galile. E n toma menni ne.»

Soorie nun Yuwifi kuntigie wule xabufe

¹¹ Ginɛe nu sigafe temui naxe, soori nde naxee nu gaburi kantafe, e naxa so taa kui. Fe naxan birin naba, e naxa sa a dentɛge serɛxedube kuntigie be.

¹² Nee nun forie fan to e malan yire keren, e naxa nate tongo, e kobiri gbegebe fi soorie ma

¹³ yi yaamari ra, «Wo xa yi nan fala, <Isa fɔxirabirɛɛ nan fa kɔɛ ra, e a fure muɲa muxu nu na xife temui naxɛ.>

¹⁴ Xa a sa li gomina naxa yi fe mɛ, muxu sa wɔyɛnma a bɛ alako sese naxa wo to.»

¹⁵ Na kui, sɔɔrie naxa kɔbiri rasuxu, e fe birin naba alɔ a falaxi e bɛ ki naxɛ. Na masenyi naxa yensen ye Yuwifie tagi. Han to na fe mema.

*Isa xɛɛɛɛɛɛɛ fife a fɔxirabirɛɛ ma
(Maraki 16:14-18, Luki 24:36-49, Yaya 20:19-23, Taruxui 1:6-8)*

¹⁶ Isa fɔxirabirɛɛ fu nun kerenyie naxa siga Galile bɔxi ma, e te geya fari Isa dennaxan masen e bɛ.

¹⁷ E to a to, e naxa suyidi a bɛ, kɔnɔ e man nu siikɛxi.

¹⁸ Isa naxa a maso e ra, a a masen e bɛ, «Senbɛ birin bara so n yi ra koore nun dunija ma.

¹⁹ Na kui, wo xa siga, wo sa si birin findi n fɔxirabirɛɛ ra. Wo xa e xunxa ye xɔɔra Baba Ala, a xa Di, nun a Xaxili Seniyenxi xili ra.

²⁰ Wo xa e tinkan n ma yaamari birin nabatude. Wo a mato, n na wo fɛ ma temui birin, han dunija rapɔnyi.»

Soso Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila
The Holy Bible in the Susu language of Guinea (Soso
Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila Bible)

copyright © 2015 Mission Évangélique Réformée Néerlandaise et les
Traducteurs Pionniers de la Bible

Language: Susu

Contributor: Mission Évangélique Réformée Néerlandaise

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

f1d08866-ea3e-5b9b-b506-e7690c5c61d2